

Mr. sc. Sandra Vračan*

PROCESNOPRAVNE MJERE PROTIV POČINITELJA OBITELJSKOG NASILJA

Autorica najprije analizira, a potom međusobno uspoređuje procesnopravne mjere koje se poduzimaju protiv počinitelja obiteljskog nasilja u Njemačkoj, Austriji, Engleskoj i SAD-u te Republici Hrvatskoj. Analiza zakonskih rješenja u tim zemljama obuhvaća vrste, ovlaštenike na zaštitu i posljedice kršenja procesnopravnih mjera koje se poduzimaju protiv počinitelja obiteljskog nasilja. Njihova komparacija s četiri druge države pokazuje da je zaštita žrtava obiteljskog nasilja u nas nedostatna i problematična. Ne samo da je postojeće definicije relevantnih zakona potrebno uskladiti, modificirati i osuvremeniti po uzoru na komparativna rješenja već su i sadašnji zaštitni mehanizmi također neprimjereni (posebice s aspekta zaštite žrtve tijekom trajanja postupka i perioda od završetka postupka do izdržavanja kazne). Osim kritičkog osvrt na analizirano, zaključak sadržava i neke prijedloge izmjena zakona u Republici Hrvatskoj koji se bave nasiljem u obitelji de lege ferenda.

1. UVOD

Na svijetu nema područja u kojem obiteljskog nasilja nema, a istraživanja pokazuju da se ono događa u jednoj od triju obitelji.¹ Tek odnedavno su države odgovorne za kršenja ljudskih prava bez obzira na to jesu li prouzročena od strane same države (vertikalni odnosi) ili od strane privatnih osoba unutar države (horizontalni odnosi).² Iako država sukladno čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: EKLJP)³ mora poštovati

---

* Mr. sc. Sandra Vračan, stručna suradnica u Obiteljskom centru grada Zagreba

¹ Dundović, D., Ubojstva intimnih partnera, Zagreb, 2007., str. 33.

² Koncept *due diligence* (dužna pažnja) u pogledu odgovornosti države naveden je u velikom broju međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima. Taj je proces započeo s Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena koja je uvela afirmativne akcije državi radi sprječavanja diskriminacije čak i od strane privatnih subjekata. RH je Konvenciju ratificirala 9.9.1992., a Fakultativni protokol uz nju 7.3.2001., www.prs.hr, stranica posjećena 10.11.2008.

³ EKLJP od 4.11.1950. s protokolima 1., 2., 4., 6., 7., 11., 12. i 13., NN MU br. 6/1999. - proć. tekst., 8/1999. - ispravak, i NN MU br. 14/2002.

privatnost i obiteljski život, ta obveza države prestaje kad god je intervencija države potrebna radi zaštite tjelesnog integriteta neke osobe, pa makar to bilo i u njenoj kući.⁴ Međunarodni ugovori o zaštiti ljudskih prava obvezuju države potpisnice na uvođenje nediskriminirajućeg zakonodavstva i osiguravanje jednakih prava za žene i muškarce, jer pravo na jednakost predstavlja ljudsko pravo i osnovu socijalne pravde. Stoga je obveza svake države potpisnice da ženama i muškarcima osigura život bez diskriminacije.

Prilikom normativnog reguliranja obiteljskog nasilja sukobljavaju se dva interesa: zaštita ljudskih prava i zaštita žrtve, no kako nasilje u obitelji nije samo privatna i obiteljska stvar, već i stvar čitavog društva, prednost treba dati zaštiti sigurnosti žrtve. Pri tome treba poći od toga da akt nasilja nije stvoren nekom specifičnom situacijom koju treba smiriti, već je posljedica odnosa između dviju osoba koji se obično temelji na nerazmjernom odnosu snaga gdje jedna strana (obično muškarac) nastoji dominirati drugom stranom (obično ženom), ako je to nužno i upotrebom nasilja. Nasilje ovdje ima instrumentalni karakter i demonstracija je snage koja je usmjerena na uspostavljanje kontrole, pa je velika vjerojatnost njegova (učestalog) ponavljanja. Za pružanje učinkovite zaštite žrtvi, koje je ovdje od presudnog značenja, važan je holistički i multiinstitucionalan pristup.⁵ Potrebne su mnoge promjene na makro i mikrorazini društva, a adekvatno zakonodavstvo samo je jedna karika u lancu nastojanja da se stvori manje nasilno društvo.⁶

U članku se analiziraju procesnopravne mjere (vrste, ovlaštenici na zaštitu i posljedice njihova kršenja) koje se poduzimaju protiv počinitelja obiteljskog nasilja u Njemačkoj, Austriji, Engleskoj, SAD i Republici Hrvatskoj te se međusobno uspoređuju.

Komparacijom mjera zaštite željelo se ustanoviti jesu li žrtve ove vrste nasilja u našoj zemlji odgovarajuće zaštićene. Poseban akcent pritom je stavljen na dvojako inkriminiranje obiteljskog nasilja koje se u nas može procesuirati i kao kazneno djelo i kao prekršaj, pri čemu se ne ulazi u materijalnopravno pitanje njihove pojmovne (definiციjske) razlike.

---

⁴ Članak 8. EKLJP nosi naslov: *Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života*, te u cijelosti glasi: *Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.*

⁵ Analiza prekršajnog i kaznenog zakonodavstva s prijedlozima izmjena, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2005., dostupno i na [www.mobms.hr /page.aspx?PAGE ID=46](http://www.mobms.hr/page.aspx?PAGE ID=46)

⁶ Snider, L., *Towards Safer Societies, Punishment, Masculinities and Violence Against Woman*, British Journal of Criminology, 1998., str. 1.

U zaključku rada dan je kritički osvrt analiziranog te neki prijedlozi izmjena zakona u Republici Hrvatskoj koji se bave nasiljem u obitelji.

2. POREDBENOPRAVNA RJEŠENJA DRUGIH ZEMALJA

2.1. Njemačka

2.1.1. Uvod

U Njemačkoj žrtve obiteljskog nasilja štiti i kazneno i građansko pravo, s tim da:

- a) u građanskom pravu postupak se pokreće i vodi na inicijativu jedne od strana u postupku, a nepristrani sud sve mjere može izricati samo na zahtjev oštećenika. Ovdje treba istaknuti Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (*Gewaltschutzgesetz*: GewSchG⁷); do stupanja na snagu tog zakona 1.1.2002. vladala je pravna nesigurnost glede nasilja koje se događa u privatnoj sferi (obiteljsko nasilje⁸, dosađivanje/maltretiranje poput uhođenja);⁹
- b) u policijskom je i kaznenom pravu s jedne strane državna vlast (policija, kazneni sud, državno odvjetništvo), a s druge nasilnik. Kad policijski službenici uoče da je nekoj osobi u opasnosti život ili tijelo, moraju djelovati neovisno o želji žrtve, pa tako npr. mogu nasilnika izbaciti iz doma (tzv. *Platzverweis*¹⁰) i(li) ga privremeno pritvoriti;
- c) građansko pravo (*Gewaltschutzgesetz*) i kazneno pravo (tužba i osuđivanje na određenu kaznu) dio su saveznog njemačkog prava, dok je policijsko pravo u svakoj od 16 federalnih njemačkih zemalja posebno regulirano.

2.1.2. Vrste procesnopravnih mjera

U Njemačkoj žrtve obiteljskog nasilja mogu ishoditi civilnopravnu zaštitu tražeći od (u pravilu) prvostupanjskog suda da naloži mjere zaštite, npr. u obliku sljedećih zabrana:

---

⁷ Puni naziv zakona je: Gesetz zur Verbesserung des zivilgerichtlichen Schutzes bei Gewalttaten und Nachstellungen sowie zur Erleichterung der Überlassung der Ehewohnung bei Trennung (BGBl. I 2001. S.3513), vidi na: www.famrz.de

⁸ U Njemačkoj se govori o kućnom nasilju (hausliche Gewalt), no o toj distinkciji drugom prilikom. Vidi: http://de.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4usliche_Gewalt

⁹ *Gewaltschutzgesetz* ipak treba pomoć kaznenog prava, jer su represivni instrumenti civilnom pravu strani. O problemima pri izvršenju v. Frommel, M., Fußangeln auf dem Weg zu einer verbesserten Prävention gegen hausliche Gewalt, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, 34 (7), str. 291.

¹⁰ Termin *Platzverweis* uzet je iz svijeta sporta (nogometa i hokeja na ledu) kad se počinitelj faula šalje na rezervnu klupu nakon što mu je pokazan crveni karton.

- zabrana dolaska u stan žrtve,
  - zabrana približavanja žrtvi ili njezinu stanu na određenu udaljenost,
  - zabrana posjećivanja mjesta na kojima žrtva redovito boravi, kao npr. radno mjesto, škola ili dječji vrtić žrtvine djece, ali i mjesta u kojima žrtva provodi slobodno vrijeme,
  - zabrana uspostavljanja kontakta sa žrtvom, pa i putem telefona, pisma, e-maila ili SMS-a, te
  - zabrana uspostavljanja *slučajnih* susreta sa žrtvom,
- odnosno da žrtvi kao jedinom korisniku povjeri stan na određeno vrijeme ili trajno.¹¹

Osim tih mjera koje sud nalaže na zahtjev žrtve, po svojoj diskrecijskoj ovlasti i policija može nasilniku izdati nalog o napuštanju stana (*der Platzverweis*)¹² ako to smatra potrebnim.

Slijedom navedenog, a radi preglednosti ovog rada, procesnopravne mjere u Njemačkoj možemo podijeliti na tri cjeline, i to na:

- a) mjere zaštite,
- b) povjeravanje stana na određeno vrijeme ili trajno žrtvi kao jedinom korisniku, i
- c) policijski nalog za iseljenje iz stana.

a) Mjere zaštite

Mjere zaštite¹³ nisu taksativno navedene, što znači da žrtva od suda može zahtijevati mjeru koja će odgovarati njezinu specifičnom slučaju.¹⁴ U pravilu su ograničene rokom koji se na zahtjev može i produljiti.

Zaštita se ne ograničava samo na područje doma, već se pruža i izvan njega. Žrtva se zaštitnim mjerama može braniti ne samo od neželjenih posjeta, vrebanja, telefonskog terora već i od praćenja (*stalking*).¹⁵ Važno je da je žrtva počinitelju na nedvojben način dala do znanja da takvo ponašanje ne želi.

---

¹¹ Ne treba zaboraviti ni ostale načine civilnopravne zaštite regulirane drugim zakonima (naknadu štete i odštetu za pretrpljene bolove, isključivo skrbništvo nad djecom i određivanje ili ograničavanje prava pristupa). Vidi u: Mehr Schutz bei hauslicher Gewalt, Informationen zum Gewaltschutzgesetz, Bundesministerium für Familie, senioren, Frauen und Jugend, str. 9-13, dostupno i na www.bundesrecht.juris.de

¹² <http://de.wikipedia.org/wiki/Platzverweis>, stranica posjećena 15.10.2008.

¹³ §1 Gewaltschutzgesetz (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji).

¹⁴ Mjere se prema tom zakonu ne mogu odrediti za odnose između maloljetne djece i njihovih roditelja ili skrbnika, već tu vrijede odredbe obiteljskog prava.

¹⁵ Pod praćenjem se podrazumijeva nadziranje i promatranje neke osobe, stalna demonstrativna prisutnost počinitelja u blizini, *fizičko* praćenje, približavanje, pokušavanje stupanja u kontakt kao i teror putem telefona, slanje poruka putem raznih uređaja i slično. Op. cit. (bilj. 11), str. 15.

S obzirom na to da sudski postupci u pravilu predugo traju, u iznimnim slučajevima mjere se mogu izdati i u tzv. žurnom postupku, no tada imaju samo privremeni karakter.¹⁶ Naime, dok u redovitom postupku stanje stvari (nasilje, prijetnje, maltretiranje) žrtva mora dokazati, u žurnom ga mora tek učiniti vjerojatnim.¹⁷ U žurnom postupku odluka se može donijeti samo u jednom danu i bez saslušanja tuženika (*ex parte*), koji naknadno može zahtijevati usmenu raspravu i novu sudsku odluku. Protiv takve privremene naredbe donesene nakon usmene rasprave moguće je odmah uložiti žalbu.¹⁸

U postupku pred sudom koriste se uobičajena dokazna sredstva (iskazi svjedoka, policijska dokumentacija, liječnički nalazi o ozljedama, očevid, sudska vještačenja itd.), no kako obiteljsko nasilje najčešće nema svjedoka, ozljede nerijetko nisu odmah vidljive, a prijetnje, uhođenje i maltretiranje samo po sebi nije jednostavno dokazati, sudovi često temelje svoje odluke na iskazu žrtve procijene li taj iskaz vjerojatnim i uvjerljivim, posebno ako ga potkrijepe indicije.¹⁹

b) Povjeravanje stana na određeno vrijeme ili trajno žrtvi kao jedinom korisniku (§ 2)

Najvažnija novina Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji je moto: zlostavljač/zlostavljačica odlazi, žrtva ostaje,²⁰ što znači da žrtve obiteljskog nasilja ne moraju više napuštati zajedničko kućanstvo, tražiti sigurno utočište ili biti bez krova nad glavom, već mogu ishoditi da se njima povjeri stan na određeno vrijeme ili trajno kao jedinom korisniku.²¹

Preduvjet je za dodjeljivanje stana jednoj strani da je već došlo do nasilja (povreda tijela, zdravlja ili slobode jednog supružnika prema drugom odnosno povreda interesa djeteta, bilo da su žrtve ili svjedoci obiteljskog nasilja) odnosno do ozbiljnih prijetnji takvim djelima. U potonjem slučaju pred sudom se mora dokazati da je prepuštanje stana žrtvi nužno kako bi se izbjegla *nepravedna strogost (unbillige Harte)*.²²

Postoji zakonska presumpcija o prešutnom prepuštanju stana supružniku koji je ostao u stanu kao jedinom korisniku ako se nakon razvoda drugi

---

¹⁶ Cf. *ibid.*, str. 16.

¹⁷ www.allein-erziehend.net, stranica posjećena 22.2.2009.

¹⁸ *Op. cit.* (bilj. 11), str. 18.

¹⁹ *Op. cit.* (bilj. 17).

²⁰ *Der Schlager/die Schlagerin geht, das Opfer bleibt*, <http://www.gewaltschutzgesetz.de/>, stranica posjećena 13.3.2008.

²¹ <http://www.familie.sachsen.de/>, stranica posjećena 20.3.2008.

²² To se dokazivanje provodi na istovjetan način kao kad se određuju zaštitne mjere. <http://www1.karlsruhe.de/Projekte/HauslicheGewalt>, str. 10, stranica posjećena 10.5.2008.

supružnik iseli iz stana i tijekom idućih 6 mjeseci ne iskaže ozbiljnu namjeru vraćanja.²³ Zakon taksativno navodi i tri situacije u kojima je povjeravanje stana na određeno vrijeme ili trajno žrtvi isključeno usprkos postojanju nasilja ili prijetnje nasiljem, a to su:

- kad počinitelj nasilja uspije dokazati da do nasilja više neće doći, a istovremeno je žrtvi prihvatljivo da s počiniteljem nastavi živjeti (što nije slučaj kod težih fizičkih ozljeda, silovanja ili pokušaja ubojstva),
- kad žrtva najkasnije u roku od tri mjeseca nakon nasilja ili prijetnje nasiljem od počinitelja pismeno nije zahtijevala prepuštanja stana njoj kao jedinom korisniku, te
- kad to nalažu osobito važni interesi na strani počinitelja (primjerice invalidnost).

Prepuštanje stana uvijek je ograničeno nekim rokom. Koliko dugo će prepuštanje stana trajati, ovisi o nasilnom događaju, ali i o vlasničkim odnosima te činjeničnom stanju. Ako je riječ o supružnicima, povjeravanje stana može trajati do razvoda ili pomirenja supružnika.²⁴ Ako pak nije riječ o supružnicima, rokovi se ravnaju po tome tko ima pravo na stan (vlasničko ili stanarsko pravo). Naime, ako je žrtva jedini vlasnik ili najmoprimac stana, stan će joj se dodijeliti trajno, a ako je to nasilnik, stan se žrtvi povjerava na rok od šest mjeseci.²⁵

Zahtjev se mora podnijeti u pisanom obliku u roku tri mjeseca od nasilnog događaja. Za prijam odgovarajućeg zahtjeva nadležan je općinski sud prema mjestu prebivališta žrtve, i to građanski odjel općinskog suda ako žrtva s partnerom nema zajedničko domaćinstvo ili je ono prestalo šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva odnosno nadležni obiteljski sud ako takvo domaćinstvo postoji ili je postojalo unazad šest mjeseci.²⁶

c) Policijski nalog za iseljenje iz stana (*der Platzverweis, Platzverweisung*)²⁷

Policijski nalog za iseljenje iz stana relativno je nova legislativna mjera njemačkog policijskog prava koja služi kako bi se u kriznim situacijama

---

²³ www.stmi.bayern.de, str. 22, stranica posjećena 21.2.2009.

²⁴ Pod uvjetom da bi ostajanje počinitelja u zajedničkom stanu značilo *nepravednu strogost (unbillige Harte)* §1361.b BGB.

²⁵ Za korištenje stana žrtva će (eventualno) morati platiti naknadu u visini najamnine. Ako u tom roku žrtva ne uspije pronaći zamjenski stan, sud može taj rok produžiti za još šest mjeseci. www.polizei-baratung.de, stranica posjećena 12.3.2008.

²⁶ Iako prema tom zakonu žrtva može brzo i jednostavno ostvariti svoja prava, nije uvijek uputno da žrtva ostaje u stanu. Kad to nalažu zahtjevi sigurnosti, i(li) subjektivni osjećaji ugroženosti i straha, tada je bolje odlučiti se za tzv. *sigurnu žensku kuću*. Op. cit. (bilj. 22), str. 11.

²⁷ Tu mjeru treba razlikovati od mjere prisilnog iseljenja iz stana (*Wohnungsverweisen*) kojom se ograničava samo pravo vlasništva na stan, a ne i pravo kretanja kao što je to s *Platzverweis*. <http://de.wikipedia.org/wiki/Platzverweis>, stranica posjećena 15.2.2009.

razdvojile sukobljene strane i time u konačnici sačuvao javni red i mir.²⁸ U akutnim situacijama policija je ovlaštena nasilniku narediti da odmah napusti određeno mjesto (dom) i neposrednu blizinu žrtve, a može ga privremeno i pritvoriti. Ako je nasilnik trenutno izvan doma, riječ je o mjeri zabrane povratka (*das Ruckverbot*).²⁹ Dodatno policija može narediti zabranu kontakta i približavanja žrtvi. Praktično ova mjera znači oduzimanje ključeva doma uz redovito javljanje u policijsku postaju.³⁰ Riječ je o privremenoj zaštiti. Njezino trajanje ovisi prema okolnostima svakog pojedinog slučaja (obično 7-14 dana),³¹ a služi kako bi se žrtvi osiguralo vrijeme da ostvari dugoročnu zaštitu poduzimajući korake prema civilnom pravu (da kod suda podnese zahtjev za određivanje zaštitne mjere ili dodjelu stana).³²

Prestanak policijskog naloga za iseljenje iz doma ili o zabrani kontakta sa žrtvom nije uvjetovano zahtjevom žrtve, već nastupa kad:

- policija procijeni da za žrtvu nema opasnosti od daljnjega nasilja,
  - sud odredi zaštitnu mjeru,
  - žrtva svojevrijedno napusti dom, te
  - žrtva dobrovoljno pusti nasilnika u dom,
- o čemu policija obavještava i žrtvu i nasilnika.³³

Ako žrtva ipak želi potražiti utočište negdje drugdje, ta mjera može trajati sve dok žrtva takvo sklonište ne nađe, a policija će joj omogućiti da iz stana uzme važne osobne stvari.

2.1.3. Ovlaštenici

Mjere zaštite sud može odrediti ne samo kad je riječ o izvan(bračnim) supružnicima već i o osobama koje nemaju zajedničko domaćinstvo (npr. zaštititi ženu od nametljivog udvarača koji je telefonski uznemirava, od nasilnog susjeda, bivšeg dečka ili supruga ili nekog izgređenika).

---

²⁸ Jedna njemačka studija pokazuje da starije žrtve (oko 60 godina) opisuju suradnju s policijom pozitivnije od mlađih (oko 20 godina), da se policija prema nježnijem spolu ophodi pažljivije te da se kod nasilnih kaznenih djela (silovanje, tjelesne ozljede) policijski službenici više i osobno angažiraju prema žrtvi (empatija, utjeha). V. Voß, Hans-Georg W. Professioneller Umgang der Polizei mit Opfern und Zeugen, Neuwied, 2001., str. 150.

²⁹ Hausliche Gewalt und polizeiliches Handeln, Innenministerium des Landes Nordrhein-Westfalen, 2002., str. 30.

³⁰ www.kummerbox.ch, stranica posjećena 20.10.2008.

³¹ http://www.interventionsstelle-heidelberg.de/pdf/Platzverweis_BroschuereLand_2004.pdf, stranica posjećena 28.10.2008.

³² Hausliche Gewalt, Informationen uber das polizeiliche Einschreiten, str.11, dostupno na: www.stmi.bayern.de

³³ Cf. *ibid.*, str.12.

Do donošenja Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ovlaštenici na postavljanje zahtjeva za povjeravanje stana na određeno vrijeme ili trajno žrtvi kao jedinom korisniku bile su samo osobe u braku ili izvanbračnim zajednicama, što također više nije tako.

2.1.4. Posljedice kršenja procesnopravnih mjera

Posljedice kršenja procesnopravnih mjera u Njemačkoj su prisilno provođenje mjere, određivanje novčane kazne odnosno disciplinskog pritvora za prekršitelja te naposljetku kazna zatvora do jedne godine.

Naime, žrtva se u slučaju kršenja neke mjere zaštite ne mora ponovo obraćati sudu da bi odredio novčanu kaznu ili disciplinski pritvor prekršitelju, kako je to bilo prema prijašnjem njemačkom zakonodavstvu, već može neposredno od za to zaduženog sudskog izvršitelja tražiti prisilno provođenje mjere, a njemu će u tome pomoći policija (primjerice ponovno iseljenje nasilnika koji je, iako mu je to bilo zabranjeno, ponovo ušao u stan žrtve). Povrh toga i dalje ima mogućnost tražiti određivanje novčane kazne odnosno disciplinskog pritvora za prekršitelja.³⁴ Osim toga, nepoštovanje te u biti civilne mjere smatra se kaznenim djelom (kažnjivim kaznom zatvora do jedne godine ili novčanom kaznom)³⁵ koje državno odvjetništvo goni po službenoj dužnosti.

2.2. Austrija

2.2.1. Uvod

Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (*Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie: GeSchG*)³⁶ iz 1997. godine Austrija je stvorila zakonsku osnovu za sveobuhvatni sustav mjera za zaštitu društva od obiteljskog nasilja koji se smatra najboljim modelom u Europi.³⁷

---

³⁴ Op. cit. (bilj. 11), str. 19.

³⁵ § 4 Gewaltschutzgesetz. O ulozi te odredbe i mehanizmu njezina izvršavanja podrobnije vidi u: Frommel, M., Zahne zeigen: unter welchen Bedingungen funktioniert ein zivilrechtlicher Rechtsschutz gegen hausliche Gewalt, *Bewahrungshilfe-Soziales, Strafrecht, Kriminalpolitik*, 49 (2), str. 168 i dalje.

³⁶ Tekst Zakona dostupan je na: www.aeof.at/gesetz/index.htm

³⁷ Uspjeh zakonodavnog modela temelji se na kombinaciji pravnih i socijalnih mjera te uskoj suradnji policije, ustanova za zaštitu mladeži i obiteljskih sudova, www.socialistgroup.eu, stranica posjećena 2.3.2009.

2.2.2. Vrste procesnopravnih mjera

Sud može počinitelju obiteljskog nasilja³⁸ na zahtjev žrtve naložiti:

- napuštanje doma i njegove neposredne blizine,
- zabranu povratka u dom i njegovu neposrednu blizinu,
- zabranu pristupa na točno određenim mjestima, i
- izbjegavanje susretanja i kontaktiranja sa žrtvom.³⁹

Osim suda i policija je ovlaštena trenutno udaljiti počinitelja iz doma, a temelj za takvo postupanje nalazi se u Policijskom sigurnosnom zakonu, kojeg § 38.a (1) kaže: *Ako se može očekivati ozbiljan napad na nečiji život, zdravlje ili slobodu, osobito u svjetlu prijašnjeg napada, vlasti imaju pravo udaljiti osobu koja predstavlja tu opasnost iz doma u kojem ugrožena osoba živi i iz neposredne okoline.*⁴⁰

Sud može naložiti privremenu mjeru i bez očitovanja počinitelja (*ex parte*) ako počinitelj za žrtvu predstavlja neposrednu prijetnju od daljnjeg nasilja. O tome sud zaključuje na temelju policijskog izvješća koje policija bez odugovlačenja dostavlja na zahtjev suda.⁴¹

Nalog za napuštanje stana i nalog o zabrani povratka u stan nasilniku izvršava se *ex officio* ili odmah nakon postavljanja zahtjeva.⁴² Policija će nasilniku dopustiti da iz stana iznese osobne stvari, dokumentaciju i imovinu koja služi isključivo osobnoj uporabi i obavljanju njegova zanimanja, a potom mu oduzeti ključeve stana i položiti ih kod suda. Ako nasilnik prilikom izvršenja naloga nije u stanu, policija ga u obavijesti koju mu ostavlja na ulaznim vratima stana mora izvijestiti da u roku od dva dana ima pravo zahtijevati da uz pratnju policije iz stana uzme navedene stvari.⁴³

Mjera privremenog udaljenja iz doma na temelju policijskog naloga traje 10 dana, a policajci će mjeru izreći ako je sigurnost žrtve ugrožena (npr. procijene da postoji mogućnost ponovnog napada), ako je žrtva uplašena, ako nasilnik ugrožava žrtvino mentalno zdravlje ili joj prijeti i slično.⁴⁴ Od iznimne je

---

³⁸ Počinitelj obiteljskog nasilja zakonom je definiran kao osoba koja fizičkim nasiljem, prijetnjom takvim nasiljem ili svojim ponašanjem ozbiljno oštećuje mentalno zdravlje žrtve.

³⁹ Preduvjeti za donošenje mjere pod a) i b) jesu da stan služi žrtvi za zadovoljenje osnovnih potreba stanovanja, a za mjeru pod c) i d) da se to ne protivi bitnim interesima počinitelja obiteljskog nasilja. § 382 b (1) i (2) Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie.

⁴⁰ Vidi § 38 a (1) i (2) Das Sicherheitspolizeigesetz, BGBl. Nr. 566/1991, te njegove izmjene u BGBl. Nr. 201/1996., dostupno i na www.aofef.at/gesetz/index.htm, stranica posjećena 1.3.2009.

⁴¹ Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie, § 382 c (1).

⁴² Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie, § 382 d (1).

⁴³ Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie, § 382 d (3).

⁴⁴ Stadler, M., u svojoj disertaciji (Die Stellung des Verbrecheropfers im osterreichischen Strafprozess, Linz, 2006.) detaljno opisuje kako se tijekom vremena mijenjao položaj žrtava u austrijskom pravu i praksi, a na str. 20 posebno govori i o žrtvama obiteljskog nasilja.

važnosti što donošenje te mjere nije uvjetovano zahtjevom žrtve jer ona može biti pod utjecajem nasilnika. Policija je ovlaštena zabraniti nasilniku pristup na prostor koji mu je nalogom zabranjen, ali pri tome ne smije primjenjivati mjere prisile.⁴⁵ Prilikom udaljavanja iz doma počinitelj mora policiji ostaviti adresu na kojoj će boraviti, a ako nema kamo, policija ga upućuje u smještaj za beskućnike.

Ako žrtva nasilja želi da se ta mjera produži, mora, tijekom tih 10 dana, sudu podnijeti zahtjev za izricanje privremene mjere, čime se mjera udaljenja iz doma automatski produljuje za još 10 dana. Privremenu mjeru udaljenja iz stana sud može izreći na tri mjeseca, a ako žrtva u međuvremenu podnese zahtjev za pokretanjem kakvog sudskog postupka (primjerice za razvod ili poništenje braka), mjera ostaje na snazi sve dok postupak traje.⁴⁶

Dosadašnja iskustva pokazuju da je to privremeno odvajanje kritični čimbenik za zaštitu žrtava i mogućnost da same donesu odluke bez utjecaja svojih zlostavljača.⁴⁷ Dok je prije osoba izložena nasilju morala čekati mjesecima na nasilnikovo udaljenje, sada i policija i sud mogu izreći mjeru udaljenja iz doma odmah - to se smatra i najvažnijim odredbama tog zakona. Nakon znatnog porasta broja naloga za udaljavanje u godinama nakon donošenja Zakona 1997., policija u Beču uočila je usporavanje tijekom 2003. i 2004. godine, što bi mogao biti pokazatelj da je poruka o netoleranciji prema obiteljskom nasilju stigla do velikog dijela populacije.⁴⁸

2.2.3. *Ovlaštenici*

Osobe ovlaštene tražiti zaštitu od obiteljskog nasilja moraju biti u određenom odnosu bliskosti. To prema Zakonu obuhvaća supružnike i životne partnere te braću, sestre i rođake u ravnoj liniji, uključujući pastorčad i šticeenike odnosno očuha, maćehu i skrbnike, te njihove supružnike i životne partnere.

Za rođake u ravnoj liniji, uključujući pastorčad i šticeenike odnosno očuha, maćehu i staratelje njihovih supružnika i životnih partnera, kao i braću i sestre supružnika i životnih partnera, to vrijedi ako sa žrtvom žive ili su živjeli unazad tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva u zajedničkom kućanstvu.⁴⁹

---

⁴⁵ Vidi § 38 a (2) Das Sicherheitspolizeigesetz, BGBl. Nr. 566/1991., te njegove izmjene u BGBl. Nr. 201/1996., dostupno i na www.aof.at/gesetz/index.htm, stranica posjećena 1.3.2009.

⁴⁶ Op. cit. (bilj. 37).

⁴⁷ Cf. ibid.

⁴⁸ Broj naloga za udaljavanje iz doma koje policija u Beču (populacija 1,6 milijuna) izriče svakog mjeseca kreće se od 160 do 170. Vidi: <http://hrcak.srce.hr/file/3117>, stranica posjećena 15.5.2008.

⁴⁹ § 382 b (3) *Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie*.

Na zahtjeve podnesene nakon 31.12.2003. pod bliskim rođakom smatra se bilo koja osoba koja s podnositeljem zahtjeva živi ili je živjela u obiteljskom kućanstvu ili kućanstvu koje sličí obiteljskom,⁵⁰ što faktično znači da međusobni odnos osoba koje žive u zajedničkom kućanstvu više nije presudan da bi ugrožena osoba mogla tražiti zaštitu prema tom zakonu, tako da zaštitu može potražiti i podstanar protiv nasilnog najmodavca.

Navedene privremene mjere sud može naložiti neovisno o trajanju obiteljskog kućanstva i postupka razvoda braka, njegova raskida ili poništenja, postupka o podjeli bračne stečevine i ušteđevine ili postupka kojim se određuje ovlaštenik na korištenje zajedničkog doma. Međutim, ako neki takav postupak nije još niti započeo, privremena mjera ne smije trajati dulje od tri mjeseca.⁵¹

2.2.4. Posljedice kršenja procesnopravnih mjera

Nepridržavanje propisane policijske mjere kažnjava se novčanom kaznom⁵² ili kaznom zatvora u trajanju do dva tjedna.⁵³

2.3. Engleska

2.3.1. Uvod

Žrtve obiteljskog nasilja u Engleskoj mogu od suda ishoditi nekoliko vrsta naloga (*injunctions*) odnosno zaštitnih mjera (*protection orders*).⁵⁴ Kako ne postoji posebno kazneno djelo obiteljskog nasilja u kaznenom pravu, na predmete obiteljskog nasilja primjenjiv je cijeli niz zakona,⁵⁵ a

---

⁵⁰ § 382 b (3) *Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie*.

⁵¹ § 382 b (4) *Bundesgesetze zum Schutz vor Gewalt in der Familie*.

⁵² Na <http://www.wien.gv.at/bh-hr-sr/zene/nasilje.htm> govori se o 350 eura, stranica posjećena 24.5.2008.

⁵³ § 84 (1) *Das Sicherheitspolizeigesetz*, BGBl. Nr. 566/1991 te njegove izmjene u BGBl. Nr. 201/1996., dostupno i na www.aof.at/gesetz/index.htm, stranica posjećena 1.3.2009.

⁵⁴ Zabrane (*injunctions*) i zaštitne mjere (*restraining orders*) nisu sinonimi, jer se potonje izriču nakon što osoba kojoj je zabrana izdana bude osuđena ili zabranu prekrši. Međutim, Prema Crime and Victims Act iz 2004. godine, *restraining orders* mogu se odrediti i nakon započinjanja kaznenog postupka čak i kad još nije donesena osuđujuća presuda ako sud smatra da je nekoj osobi potrebna zaštita. Zaštitne mjere pružaju istu zaštitu kao i *injunctions* prema civilnom pravu, ali su učinkovitije jer imaju strože kazne. V. na: www.endthefear.co.uk, stranica posjećena 20.2.2009.

⁵⁵ To su primjerice:

1. Police and Criminal Evidence Act 1984. (PACE)
2. Criminal Justice Act 1998.

posebne okolnosti djela determiniraju optužbu odnosno koji će se zakon primijeniti.⁵⁶

2.3.2. Vrste procesnopravnih mjera

U Engleskoj se najčešće spominju sljedeće vrste procesnopravnih mjera:

- nalog o protjerivanju (*occupation order*),
- nalog o neuznemirivanju ili zabrana uznemirivanja (*non-molestation order*),
- formalno obećanje tuženika (*undertaking*),
- zabrana ozljeđivanja i približavanja (*common law injunction*),
- zabrana maltretiranja (*anti-harrassment injunction*).

a) Nalog o protjerivanju⁵⁷

Takvim nalozima regulira se tko će imati pravo stanovati u zajedničkom domu, a mogu poslužiti i za udaljavanje nasilnika iz doma ili njegove neposredne blizine.⁵⁸ Koju mjeru će sud odrediti i na koji rok ovisi o prirodi odnosa između stranaka i vlasničkim odnosima glede njihova zajedničkog doma s obzirom na to da osoba koja zahtijeva tu zabranu mora ili biti u

---

3. Criminal Justice Act 1988.

4. Offences Against the Person Act 1861.

5. Homicide Act 1957.

6. Sexual Offences Act 1956.

7. Public Order Act 1986.

8. Criminal Damage Act 1971.

9. Criminal Justice and Public Order Act 1994.

10. Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999.

11. Protection from Harassment act 1997. (PHA)

12. Sexual Offences Act 2003.

⁵⁶ Primjerice, osoba optužena za zaključavanje druge osobe u sobi ili kući ili zabranjivanje toj drugoj osobi da izađe može biti optužena za lažno zatvaranje ili mučenje (Offences Against the Person Act 1861; Protection from Harassment act 1997.). Nadalje, npr. osoba optužena za prisiljavanje na seks može biti optužena za silovanje, nenamjernu ozljeđu ili mučenje (Sexual Offences Act 1956. i Sexual Offences Act 2003.), a osoba optužena za nasilje koje je rezultiralo smrću može se teretiti za ubojstvo ili umorstvo (Homicide Act 1957.). Kury, H. i Smartt, U., Domestic Violence: Recent Developments in German and English Legislation and Law Enforcement, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 2006., str. 402.

⁵⁷ IV. dio Family Law Act (FLA) iz 1996. godine. Zakon dostupan na stranici: www.opsi.gov.uk, stranica posjećena 8.2.2009.

⁵⁸ Služi i žrtvama koje se više ne osjećaju sigurno živjeti s nasilnim partnerom ili su čak i napustile dom zbog nasilja, ali bi se željele vratiti i istjerati zlostavljača, www.womensaid.org.uk, stranica posjećena 10.2.2009.

(izvan)bračnoj zajednici s osobom suprotnog spola koja ima zakonsko pravo na posjed doma (stanarsko ili vlasničko pravo) ili mora sama biti nositelj takvog prava.⁵⁹ Ako potonje nije slučaj, sud će pri odlučivanju o izdavanju naloga primijeniti *balance of harm test* (test kojim utvrđuje je li vjerojatno da će žrtva trpjeti znatnu štetu ako se zabrana ne donese), pri čemu može naložiti i druge obveze žrtvi odnosno njezinu zlostavljaču (npr. koje se tiču popravka i održavanja doma ili otplaćivanja najamnine ili hipoteke).⁶⁰

Postoje mnogobrojne varijante ovog naloga koje se razlikuju prema svrsi i trajanju, npr. kojim se:

- žrtvi dopušta da ostane u domu ako je partner namjerava izbaciti na ulicu ili da se vrati u dom nakon što ju je partner već izbacio na ulicu;
- zlostavljaču zabranjuje korištenje dijela doma ili cijelog doma ili približavanje na određenu udaljenost domu;
- nalaže zlostavljaču da napusti dom ili neki njegov dio;
- nameće partnerima niz pravila o suživotu u domu odnosno utvrđuje da žrtva i zlostavljač moraju živjeti u različitim dijelovima kuće;
- žrtvu ovlašćuje da u domu živi na temelju bračnih prava (*matrimonial rights*), iako žrtva nije vlasnik doma i nije plaćala troškove.⁶¹

Ako žrtva ima zakonsko pravo na ostanak u domu, nalog o protjerivanju može trajati neograničeno, no ako to nije slučaj, traje šest mjeseci s mogućnošću produljenja za još toliko.⁶² Osobe na koje se nalog odnosi ne mogu svojevoljno odlučiti o njegovoj promjeni ili ukinuću, već to može samo sud na posebnom sudskom ročištu.⁶³

U većini slučajeva sud će zahtijevati da donošenje naloga bude učinjeno *in notice* odnosno da osoba na koju se naredba odnosi bude obaviještena o svim detaljima zahtjeva za nalogom i optužbama koje ga potkrepljuju.⁶⁴ Međutim, u iznimnim situacijama sud može hitni nalog donijeti i *without notice* (ili *ex parte*):

- a) ako postoje dokazi o stvarnom i neposrednom riziku od nastanka veće štete za žrtvu ili njezinu djecu ako se takav nalog ne bi donio;

---

⁵⁹ www.mensadvice.org.uk, stranica posjećena 13.2.2009.

⁶⁰ Op.cit. (bilj. 58).

⁶¹ www.compactlaw.co.uk, stranica posjećena 8.2.2009.

⁶² www.welshwomensaid.org, stranica posjećena 15.2.2009.

⁶³ Inače se zahtjev o protjerivanju predaje magistratskom obiteljskom sudu ili kraljevskom sudu, a u nekim slučajevima i visokom sudu. Sud o zahtjevu za nalogom odlučuje na nejavnom ročištu (*in chambers*) i nitko tko nije izravno povezan sa slučajem neće biti nazočan (za razliku od postupka pred kaznenim sudom). Odvjetnici i pravni zastupnici moći će nazočiti, ali prijatelji i druge osobe podrške morat će ostati u čekaonici. Zaštiti privatnosti služi i mogućnost da žrtva može zahtijevati da se njezina adresa drži u tajnosti odnosno ne iznosi tijekom ročišta. O postupku detaljnije vidi: op.cit. (bilj. 58).

⁶⁴ www.childandchild.co.uk, stranica posjećena 15.2.2009.

- b) ako je vjerojatno da će žrtva kasnije biti spriječena zahtijevati nalog;
- c) ako tuženik namjerno izbjegava uručenje poziva za postupak izdavanja naloga, a takvo odgađanje šteti žrtvi i djeci, te
- d) ako postoji opravdan razlog potkrijepljen žrtvinom izjavom pod prisegom (*affidavit*)⁶⁵ zašto se hitni nalog treba donijeti bez pozivanja tuženika na sud.⁶⁶

Hitni nalog stupa na snagu čim tuženik za nj sazna, ali sud mora hitno zakazati ročište na kojem će se i tuženik moći očitovati.⁶⁷ Konačna sudska odluka o nalogu stupa na snagu tek kad tuženiku bude dostavljen jedan njegov primjerak odnosno neće imati učinka bez dokaza da ga je tuženik primio.⁶⁸

b) Nalog o neuznemirivanju ili zabrana uznemirivanja⁶⁹

Zabrana uznemirivanja ima svrhu zaustaviti daljnje nasilje, prijetnje ili uznemirivanje, no žrtva njome također može tražiti zaštitu i svoje imovine (od uništenja ili raspolaganja) od partnera čak i kad je napustila dom, a (bivši) partner ne zna gdje se ona nalazi.⁷⁰ Sud mora obvezatno razmotriti nalaganje zabrane uznemirivanja kad god odlučuje hoće li izdati nalog o protjerivanju.⁷¹ Ta zabrana obično traje ili određeno vrijeme (npr. šest mjeseci) s mogućnošću produljenja ili do donošenja drukčije odluke (moguće i trajno).

c) Formalno obećanje tuženika

Sud je ovlašten tijekom postupka izdavanja naloga prihvatiti tuženikovo formalno obećanje da će nešto učiniti odnosno od nekih se radnji suzdržavati (npr. da neće uznemirivati žrtvu ili joj se približavati na određenu udaljenost).

---

⁶⁵ Izjava se odnosi na fizičko i emocionalno zlostavljanje koje je žrtva doživjela te na učinke tog zlostavljanja na nju i djecu, a davanje neistinite izjave je prekršaj. Ako ih ima, žrtva će priložiti bilješke o prošlim događajima i dokaze poput policijskih i medicinskih izvješća. Vidi: www.voc.sa.gov.au, stranica posjećena 20.2.2009.

⁶⁶ Sud ima diskrecijsko pravo odlučivanja o izdavanju naloga, ali mora uzeti u obzir sve okolnosti, uključujući i vjerojatni učinak pojedinog naloga na zdravlje, sigurnost i živote stranaka, njihovo međusobno ponašanje te potrebe, financijske i stambene resurse žrtve (osobe koja zahtijeva nalog), www.bbc.co.uk, stranica posjećena 5.2.2009.

⁶⁷ Op. cit. (bilj. 59).

⁶⁸ Op. cit. (bilj. 58).

⁶⁹ IV. dio Family Law Act (FLA) iz 1996. godine. V.: www.opsi.gov.uk, stranica posjećena 8.2.2009. Zakon ne definira uznemirivanje, ali je sudska praksa ustanovila da ono može sadržavati zastrašivanje, uznemirivanje, prijetnje i mučenje.

⁷⁰ www.bardaglea.org.uk, stranica posjećena 2.2.2009.

⁷¹ www.opsi.gov.uk, stranica posjećena 8.2.2009.

To obećanje nije priznanje krivnje, a djeluje od trenutka kad je dano.⁷² Iako ima isti učinak kao i nalozi o protjerivanju ili zabrani uznemirivanja, u praksi se obećanja ipak ne mogu učinkovito prisilno izvršiti jer im se ne mogu priložiti *power of arrest* (ovlasti policiji da bez posebnog uhidbenog naloga uhiti prekršitelja ako ima osnovanog razloga vjerovati da je nalog prekršen). Sud neće prihvatiti takvo obećanje kad postoje dokazi da se nasilnik koristio ili prijetio nasiljem, a smatra da žrtva ne bi bila adekvatno zaštićena bez izdavanja naloga sa *power of arrest*. Također se žrtva nije dužna složiti s obećanjem ako to ne želi.⁷³

d) Zabrana ozljeđivanja i približavanja⁷⁴

Njima se zabranjuje nasilje i prijetnja nasiljem, prilaz na nečiji posjed ili približavanje na neku udaljenost.⁷⁵ Toj zabrani *power of arrest* nije moguće priložiti, pa ako nasilnik prekrši zabranu, žrtva se mora obratiti sudu radi izdavanja uhidbenog naloga.

e) Zabrana maltretiranja⁷⁶

Protection from Harassment Act (PHA) iz 1997. godine⁷⁷ omogućio je osobama koje nisu ovlaštene ishoditi naredbu o protjerivanju ili zabranu uznemiravanja da svoju zaštitu ostvaruju putem zabrane maltretiranja.⁷⁸ Maltretiranje može uključivati neugodne telefonske pozive, prijetnje, uhođenje, prekomjernu buku, odnosno sve što ugroženoj osobi uzrokuje nemir ili neugodu (*alarm or distress*).⁷⁹ Preduvjet je za zabranu da se maltretiranje dogodilo u barem dva navrata (što može biti i u razmaku od nekoliko mjeseci), no ne mora biti iste prirode. Maltretiranje može dolaziti bilo od članova obitelji, susjeda, medija itd. Zabrana može trajati određeno vrijeme ili do donošenja drukčije odluke.⁸⁰

---

⁷² www.compactlaw.co.uk, stranica posjećena 20.2.2009.

⁷³ Op. cit. (bilj. 59).

⁷⁴ Common Law Injunction često nazivaju i Assault & Trespass Injunction, www.legal-zone.co.uk, stranica posjećena 20.2.2009.

⁷⁵ Zahtjev za izdavanjem ove mjere podnosi se u County Court.

⁷⁶ www.opsi.gov.uk, stranica posjećena 19.2.2009.

⁷⁷ www.endthefear.co.uk, stranica posjećena 18.2.2009.

⁷⁸ Zahtjev se podnosi u County Court ili iznimno High Court.

⁷⁹ Protection from Harassment Act 1997., § 8 (3).

⁸⁰ Protection from Harassment Act 1997., § 5 (3).

Specifičnost je ovog zakona da se od maltretiranja žrtva može štiti i u kaznenom i u civilnom postupku. Zakon spominje maltretiranje u § 2 (kažnjivo kaznom zatvora do šest mjeseci ili novčanom kaznom) i njegov teži oblik koji uključuje i strah od nasilja u § 4 (kažnjivo kaznom zatvora do pet godina ili novčanom kaznom).⁸¹

2.3.3. *Ovlaštenici*

Da bi neka osoba mogla od suda zahtijevati zaštitu od obiteljskog nasilja, mora biti u nekom od sljedećih odnosa sa svojim (nasilnim) partnerom (*associated person*):

- jesu (bili su) u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici,
- žive (živjeli su) zajedno (uključujući i istospolne parove),
- žive (živjeli su) u istom domaćinstvu (ali ne kao zaposlenici, najmoprimci itd.),
- rođaci su (npr. roditelji, djed i baka, braća, sestre),
- bili su zaručeni (čak i ako je to sada raskinuto),
- imaju zajedničku djecu (što uključuje i roditelje iste djece te osobe koje imaju roditeljsko pravo za isto dijete),
- u intimnoj su vezi značajne duljine⁸² (iako ne žive zajedno),
- stranke su istih obiteljskih sporova (npr. razvoda ili određivanja kontakata s djecom).⁸³

2.3.4. *Posljedice kršenja procesnopravnih mjera*

Dok će za uhićenje prekršitelja naloga o protjerivanju⁸⁴ i dalje biti potrebno od suda ishoditi *power of arrest*, to sa zabranom uznemirivanja više nije tako otkako je Crime and Victims Act iz 2004. godine kršenje takve civilne zabrane uznemirivanja nakon 1.7.2007. proglasio kaznenim djelom za koje je

---

⁸¹ § 5 ovlašćuje kazneni sud na određivanje zaštitne mjere nasilniku slične građanskopravnim zabranama na temelju osude donesene prema § 2 ili 4. Također je nadležan sankcionirati kršenje građanskopravnih zabrana izdanih prema § 3 tog zakona. <http://findarticles.com>, stranica posjećena 18.2.2009.

⁸² Engl.: *intimate relationship of significant duration*.

⁸³ Osoba također mora biti starija od 16 godina jer se obiteljsko nasilje za mlađe od 16 smatra zlostavljanjem djeteta (*child abuse*), koje zaštitu može ostvariti preko učitelja, školskog savjetnika ili socijalnog radnika, www.endthefear.co.uk, stranica posjećena 20.2.2009.

⁸⁴ Kršenje naloga o protjerivanju nije kazneno djelo jer postojanje prijašnjeg nasilja ili maltretiranja nije preduvjet za ishođenje te naredbe. Zakon dostupan na stranici: www.opsi.gov.uk, stranica posjećena 8.2.2009.

zapriječena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.⁸⁵ Prije se kršenje naloga o zabrani uznemirivanja smatralo vrijeđanjem suda (*contempt of court*)⁸⁶ i sud koji je nalog donio mogao je odrediti novčanu ili zatvorsku kaznu u trajanju do dvije godine ako je kršenje bilo dokazano.⁸⁷

Dakle, sve zabrane uznemirivanja izdane prije 1.7.2007. morale su imati posebno pridodan *power of arrest*, dok ga zabrane nakon 1.7.2007. već imaju. Međutim, ako žrtva preferira civilno sudovanje, i dalje može nasilnika tužiti civilnom sudu zbog vrijeđanja suda, na jednak način kao što to čini kad je riječ o nalogu o protjerivanju.⁸⁸ Ako je prekršitelj kažnjen za kršenje zabrane uznemirivanja, ne može se kažnjavati i za vrijeđanje suda, i obratno.⁸⁹

Kršenje obećanja (*undertaking*) nije kazneno djelo, već je riječ o nepoštovanju suda za koje se može izreći ili novčana ili zatvorska kazna ili kumulativno obje.

Žrtva kršenja zabrane maltretiranja alternativno ima mogućnost na dva pravna sredstva.⁹⁰

- ako je prekršena građanskopravna zabrana, žrtva može od građanskog suda tražiti izdavanje uhiđenog naloga⁹¹ i slučaj će se procesuirati u građanskom sudu po građanskopravnoj tužbi zbog vrijeđanja suda, ili
- ako se prekrši koja odredba zabrane maltretiranja prema § 2 ili 4 Protection from Harassment Act (PHA) iz 1997. godine, žrtva od policije može tražiti da iskoristi svoje ovlasti i pokrene kazneni postupak jer je kršenje takve odredbe kazneno djelo.⁹²

---

⁸⁵ www.bardaglea.org.uk, stranica posjećena 2.2.2009.

⁸⁶ Riječ je o: a) nepoštovanju sudske naredbe, b) vrijeđanju suca tijekom postupka i c) miješanju u pravosudne poslove. V. www.childrenslegalcentre.com, stranica posjećena 13. 2. 2009.

⁸⁷ Statistike pokazuju da je broj zahtjeva za nalogima o zabrani uznemirivanja opao, ali je teško reći je li to rezultat kriminalizacije kršenja tih naredbi. U obzir treba uzeti i da neke žrtve zlostavljanja samo žele da takvo ponašanje prestane, a ne nužno i kazneno procesuiranje i evidentiranje osobe kao počinitelja kaznenog djela, ali i brojne druge faktore, www.kirwanssolicitors.co.uk, stranica posjećena 13.2.2009.

⁸⁸ Op. cit. (bilj. 58).

⁸⁹ Crime and Victims Act 2004, 42A, st. 3. i 4.

⁹⁰ Protection from Harassment Act 1997., § 3 (7).

⁹¹ Za razliku od *Common Law Injunction*, ovoj je zabrani moguće priključiti *power of arrest*, ali tek nakon što se zabrana prekrši.

⁹² Opcije ovise o ozbiljnosti povrede odredbe, pa tako magistratski sud može odmah izreći zatvorsku kaznu do dva mjeseca, a županijski sud do dvije godine. Op.cit. (bilj. 56), str. 405.

2.4. Sjedinjene Američke Države

2.4.1. Uvod

I u Sjedinjenim Američkim Državama (dalje: SAD) sigurnost žrtava od obiteljskog nasilja ostvaruje se ponajprije mjerama ograničenja odnosno zaštitnim mjerama (*restraining/protection order*) kojima sud ograničava (zabranjuje) ponašanje neke nasilne osobe da bi zaštitio žrtvu. S obzirom na to da se radi o mjerama koje reguliraju državni zakoni (a ne federalni), terminologija, zaštita, postupci njezina ostvarivanja i trajanje varira od države do države. Kako ovaj članak ne može iznijeti sve varijante zaštite koje postoje unutar SAD, ograničit će se samo na općenit sustav zaštite žrtava obiteljskog nasilja na razini federacije.

2.4.2. Vrste procesnopravnih mjera

Sve države SAD i područje Kolumbije poznaju naloge kojima nalažu nasilnom partneru:

1. zabranu daljnjeg kontaktiranja, udaranja, napadanja, telefoniranja ili uznemirivanja žrtve (*no contact provision*),
2. prestanak ozljeđivanja ili prijetnji žrtvi (*cease abuse provision*),
3. napuštanje dosadašnjeg zajedničkog doma,⁹³
4. ostanak na određenoj udaljenosti od žrtve, njegova ili njezinog doma i mjesta zaposlenja (*stay away provision*),
5. pohađanje programa odvikavanja od alkohola ili droga,
6. predaju vatrenog oružja i municije koju ima (*relinquish firearms provisions*).

Neki sudovi također poznaju i mjere kojima nalažu nasilniku da:

1. privremeno materijalno pomaže žrtvi ili nastavi otplaćivati rate kredita za zajednički dom (*support provisions*),
2. prepusti žrtvi na korištenje njihov zajednički auto ili dom (*exclusive use provisions*),
3. plati žrtvi liječenje ili popravi štetu koju je prouzročio (*restitution provisions*).

Većina sudova može donositi privremene odluke o skrbništvu nad djetetom, o kontaktima s djetetom ili njegovu uzdržavanju (*custody, visitation and child support provisions*).⁹⁴

---

⁹³ Izdaje se samo na zahtjev zlostavljanog partnera (kojem se prijetilo nasiljem ili mu je nasiljem već počinjeno zlo), a u većini država za to će biti potrebno angažirati odvjetnika.

⁹⁴ www.womenslaw.org/laws, stranica posjećena 28.2.2009.

Prema načinu donošenja i vremenu trajanja, nalog o zabrani općenito može biti:⁹⁵

- a) hitni nalog o zabrani (*emergency protective order*), koji stupa na snagu odmah, a obično se izdaje u situacijama kad policija intervenira u slučajevima obiteljskog nasilja. Policajac može telefonom od suca u bilo koje vrijeme zahtijevati izdavanje takvog naloga ako smatra da je nalog potreban kako bi se spriječila neminovna šteta. Taj nalog traje do tjedan dana, a svrha mu je osigurati žrtvi zaštitu i dovoljno vremena da zatraži nalog o zabrani.
- b) privremeni nalog o zabrani (*temporary restraining order*) također traje kratko, obično do mjesec dana. Izdaje se kad žrtva podnese zahtjev za nalogom o zabrani kako bi imala zaštitu do sudske rasprave koja će se morati održati kako bi se nalog o zabrani izdao.⁹⁶ Sudac će ga donijeti *ex parte* ako postoje dokazi u stvarnom i neposrednom riziku za nastanak veće štete za žrtvu i(li) njezinu djecu ako se takva naredba ne bi donijela, a žrtva uz to prisegne pred sudom da je u neposrednoj opasnosti.⁹⁷ Nalog od tuženika zahtijeva da se suzdrži od određenih činjenja i posjećivanja određenih mjesta, a stupa na snagu čim tuženik o nalogu bude službeno obaviješten.⁹⁸ Sud mora hitno zakazati ročište na kojem će na temelju testa *balance of harm*⁹⁹ odlučivati o potrebi donošenja trajnijeg naloga, o čemu će se moći očitovati obje strane.¹⁰⁰
- c) nalog o zabrani (*permanent restraining order*) može se izdati nakon sudske rasprave, a na snazi u pojedinim državama SAD može biti i po nekoliko godina.¹⁰¹ Može biti obnovljen ili produljen (čak i trajno) ako u vrijeme

---

⁹⁵ http://www.doj.stste.wi.us/cvs/Victims_Rights/restraining_orders.asp, stranica posjećena 27.2.2009.

⁹⁶ Ako sud smatra da nisu ispunjeni uvjeti za izdavanje naredbe *ex parte*, žrtva i dalje može zahtijevati *restraining order* nakon saslušanja koje će uslijediti nakon što o tome bude obaviješten tuženik ili na saslušanje i dođe. Postupak je jednak, osim što žrtva neće imati *restraining order* od trenutka kad je to tražila suca do dana sudske rasprave (koja će se održati u roku od 14 dana), www.larcc.org, stranica posjećena 27.2.2009.

⁹⁷ Cf. *ibid.*

⁹⁸ Ako sudski dostavljač ne uspije dostaviti tuženiku obavijest, može se desiti da privremenom nalogu istekne rok. Kako žrtva ne bi ponovo trebala prolaziti istu proceduru, treba se pojaviti na sudu na zakazanom ročištu i objasniti sucu da dostava nije uspjela, zbog čega sudac obično produžuje rok za dostavu. Op. cit. (bilj. 93).

⁹⁹ Njime sud utvrđuje hoće li žrtva trpjeti znatnu štetu ako se nalog o zabrani ne donese, hoće li žrtva uspjeti s ishođenjem naloga, hoće li nasilnik pretrpjeti veću štetu nego žrtva korist od donošenja naloga te je li izdavanje mjere u javnom interesu, www.legal-dictionary.thefreedictionary.com, stranica posjećena 28.2.2009.

¹⁰⁰ Taj tzv. *Order to Show Cause hearing* održat će se u roku od 15 do 20 dana, http://familylaw.freeadvice.com/domestic_violence/restraining_order04.htm, stranica posjećena 28.2.2009.

¹⁰¹ http://criminal.lawyers.com/Restraining_orders.html, stranica posjećena 27.2.2009.

kad bi trebao prestati za žrtvu i dalje postoji opasnost od zlostavljanja i napada.¹⁰²

2.4.3. *Ovlaštenici*¹⁰³

Da bi neka osoba mogla od suda zahtijevati zaštitu, mora biti u nekom od sljedećih odnosa s navodnim nasilnikom (*cohabitant*):¹⁰⁴

- jesu (bili su) u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici,
- žive (živjeli su) zajedno (uključujući i istospolne parove),
- žive (živjeli su) u istom domaćinstvu (ali ne kao zaposlenici, najmoprimci itd.),
- rođaci su (npr. roditelji, djed i baka, braća, sestre),
- bili su zaručeni (čak i ako to više nisu),
- imaju zajedničku djecu (što uključuje i roditelje iste djece te osobe koje imaju roditeljsko pravo za isto dijete).¹⁰⁵

2.4.4. *Posljedice kršenja procesnopravnih mjera*

Kršenje naloga žrtva može prijaviti policiji¹⁰⁶ i(li) sudu, već prema prirodi naloga koji je prekršen. Sud će o prijavi da je nalog prekršen (*motion for contempt*) održati ročište, a ako se dokaže da je do kršenja došlo, odredit će kaznu za nepoštovanje suda (novčana kazna, kazna zatvora ili oboje) odnosno optužiti prekršitelja za prekršaj ili kazneno djelo (primjerice zlostavljanje), već ovisno o državi.

The Violence Against Women Act, VAWA, iz 1994., s izmjenama iz 1996. godine,¹⁰⁷ poboljšao je zaštitu žrtava obiteljskog nasilja precizirajući da se nalog o zabrani izdan u bilo kojem građanskom ili kaznenom postupku jedne države SAD može izvršiti u (bilo kojoj) drugoj državi SAD. Time je prekinuta

---

¹⁰² Op.cit. (bilj.100).

¹⁰³ Osoba koja zahtijeva izdavanje mjere u svoju korist, odnosno navodna žrtva, u američkoj se literaturi naziva *applicant/petitioner*, a osoba kojoj se mjera nameće, odnosno navodni nasilnik, *respondent/defendant*, Op.cit. (bilj. 96).

¹⁰⁴ U većini država SAD *cohabitant* se odnosi na osobu koja je u seksualnoj vezi sa žrtvom živjela barem 90 dana tijekom posljednje godine prije nego je mjera bila određena. <http://family.findlaw.com/domestic-violence/protection-restraining-orders.html>, stranica posjećena 25. 2. 2009.

¹⁰⁵ Op. cit. (bilj. 96).

¹⁰⁶ U mnogim državama policija automatski uhićuje prekršitelja.

¹⁰⁷ O Zakonu protiv nasilja nad ženama vidi na: www.ndvh.org, stranica posjećena 28. 2. 2009.

praksa nasilnika koji su prisiljavajući žrtvu na putovanje u drugu državu izbjegavali odgovornost za obiteljsko nasilje ili kršenje naloga. Zakone koji priznaju naloge izdane u nekoj drugoj jurisdikciji implementiralo je do sada 47 država SAD, dok Aljaska, Montana i Pennsylvania za to postavljaju dodatne zahtjeve.¹⁰⁸

3. MJERE KOJE ŠTITE ŽRTVE NASILJA U OBITELJI U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Uvod

U Republici Hrvatskoj obiteljsko nasilje inkriminirano je dvojako, i to kao prekršajno djelo, regulirano Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji¹⁰⁹ (dalje: ZZNO), i kao kazneno djelo, regulirano čl. 215.a Kaznenog zakona¹¹⁰ (dalje: KZ).

Ako se pokrene kazneni postupak, žrtve obiteljskog nasilja štite se prije svega mjerama opreza koje propisuje Zakon o kaznenom postupku (dalje: ZKP)¹¹¹ koje je moguće naložiti tijekom trajanja cijelog postupka. Kako u KZ-u nema sigurnosnih mjera pogodnih specifično za obiteljsko nasilje, ostavljamo ih po strani.¹¹²

Za potrebe prekršajnog postupka mjere opreza moguće je odrediti na temelju Prekršajnog zakona,¹¹³ a ZZNO-om, kao *lex specialis*, uvedene su zaštitne mjere kojima se na specifičan način štite žrtve obiteljskog nasilja, no tek po okončanju postupka.

Iako su instituti uhićenja, zadržavanja i pritvaranja nasilnika također mjere kojima se štite žrtve obiteljskog nasilja, u ovom radu se neće analizirati jer je riječ o standardnim radnjama koje policija poduzima u slučajevima počinjenja nekog prekršajnog/kaznenog djela. Ipak valja naglasiti jednu specifičnost glede zadržavanja u prekršajnom postupku. Naime, u slučajevima nasilja u obitelji sud može zlostavljača zadržati dok za to postoje razlozi (ali ne dulje od 15 dana računajući u to i vrijeme uhićenja) odnosno nakon donošenja

---

¹⁰⁸ Op. cit. (bilj. 104).

¹⁰⁹ NN br. 116/03.

¹¹⁰ NN br. 110/97. (uključujući ZIDKZ: NN br. 129/00., 51/01., 111/03., 105/04., 71/06. te Ispravak KZ: NN br. 27/98. i Ispravak ZIDKZ NN br. 84/05).

¹¹¹ NN br. 110/97., 27/98., 58/99., 112/99., 58/02., 143/02. i 62/03. – pročišćeni tekst.

¹¹² Pandan zaštitnim mjerama prekršajnog prava u kaznenom postupku su sigurnosne mjere, i to redom: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, protjerivanje stranca iz zemlje i oduzimanje predmeta (čl. 73. KZ).

¹¹³ Prekršajni zakon objavljen je u NN br. 107/07., a stupio je na snagu 1.1.2008.

nepravomoćne odluke o kazni zatvora još 15 dana. Ako se okrivljenik u času pravomoćnosti presude bude nalazio u zadržavanju, tamo će i ostati do upućivanja na izdržavanje kazne, a najdulje do isteka trajanja izrečene kazne.¹¹⁴ To je važno jer je povratak zlostavljača u obitelj ubrzo nakon zlostavljanja vrlo problematičan.

3.2. Vrste mjera kojima se štite žrtve obiteljskog nasilja

Žrtve obiteljskog nasilja u Republici Hrvatskoj štite se mjerama opreza i zaštitnim mjerama. Zaštitne mjere izriču se kako bi se otklonile okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, ali tek nakon završetka prekršajnog postupka i donošenja osuđujuće presude.

Mjere opreza spadaju u mjere za osiguranje nazočnosti okrivljenika i uspješno provođenje (kaznenog ili prekršajnog) postupka, a riječ je o ograničenjima okrivljenikovih mogućnosti uspostavljanja i održavanja socijalnih kontakata, poslovnih aktivnosti ili kretanja odnosno posjećivanja određenih mjesta.

a) Mjere opreza

Smisao ustavnog načela razmjernosti jest u tome da se u primjeni mjera procesne prisile okrivljenika poštedi teže mjere ako se ista svrha može postići blažom te da mu se tako sačuva najveći mogući stupanj temeljnog prava na slobodu uz istodobno omogućivanje uspješnog vođenja prekršajnog/kaznenog postupka.¹¹⁵ Te mjere poznaje i kazneno i prekršajno zakonodavstvo koje dopušta ne samo da se okrivljeniku to temeljno pravo oduzme (zadržavanje ili pritvor) već i da se primijene blaže mjere koje se sastoje u ograničenju tog prava. ZKP ih propisuje u čl. 90., a gotovo identične navodi i Prekršajni zakon u čl. 130., osim što ne sadržava zadnje navedenu obvezu:

1. zabrana napuštanja boravišta,
2. zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja,
3. zabrana približavanja određenoj osobi ili zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom,¹¹⁶
4. zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti,

---

¹¹⁴ Čl.135. st. 2.-5. Prekršajnog zakona.

¹¹⁵ Krapac, D., Kazneno procesno pravo, prva knjiga: Institucije, Zagreb, 2003., str. 265.

¹¹⁶ Člankom 27. ZIDKZ (NN 58/02, stupio na snagu 21.5.2002.) dodana je ova nova mjera opreza. Prekršajni zakon sadržava tu mjeru opreza u čl. 130. st. 2. t. 3.

5. privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom,¹¹⁷
6. primanje i oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice,
7. obveza okrivljenika da se povremeno javi određenoj osobi ili državnom tijelu.

Mjere opreza mogu se naložiti tijekom trajanja cijeloga kaznenog/prekršajnog postupka. U pravilu ih nalaže sud, međutim postoje i iznimke.¹¹⁸ Tako u slučaju vjerojatnosti da je počinjen prekršaj jednu ili više mjera opreza može privremeno (osam dana) naredbom odrediti policija ili inspekcijaska tijela državne uprave prema osobi za koju postoje osnove sumnje da je počinitelj prekršaja.¹¹⁹

Mjere opreza mogu trajati dok za to postoji potreba, a najdulje do pravomoćnosti presude/odluke o prekršaju. Sud će svaka dva mjeseca, računajući od dana pravomoćnosti prethodnog rješenja o mjeri opreza, ispitati po službenoj dužnosti postoji li još potreba za mjerama opreza te ih rješenjem produljiti ili ukinuti ako one više nisu potrebne. One će se ukinuti i prije proteka dva mjeseca ako je za njima prestala potreba ili ako više nema zakonskih uvjeta za njihovu primjenu.¹²⁰ Žrtve bi trebalo uvijek obavijestiti o uvjetima zabrane koja se nameće mjerom opreza i o tome što mogu poduzeti ako okrivljenik odnosno osuđenik prekrši izrečenu zabranu.

Iako se načelno mjerama opreza ne može ograničiti pravo okrivljenika na vlastiti stan te pravo na nesmetane veze s ukućanima, bračnim ili izvanbračnim drugom, *s djecom svakog od njih*, roditeljima, djecom, posvojenikom ili posvojiteljem *i osobom s kojom ima zajedničku djecu, s istospolnim partnerom s kojim živi u životnoj zajednici i s bivšim istospolnim partnerom s kojim je živio u životnoj zajednici*,¹²¹ u slučajevima obiteljskog nasilja to je iznimno moguće po izričitom slovu zakona i u prekršajnom i u kaznenom postupku.¹²²

---

¹¹⁷ U prekršajnom pravu ta mjera ima nešto duži naziv: *privremeno oduzimanje vozačke dozvole za upravljanje vozilom ili dozvole za upravljanje plovilom, zrakoplovom ili drugim prijevoznim sredstvom*.

¹¹⁸ U kaznenom postupku ta se iznimka odnosi na privremeno (do tri dana) oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom od strane policije u slučaju vjerojatnosti da je počinjeno kazneno djelo protiv sigurnosti javnog prometa (čl. 90. st. 9. ZKP).

¹¹⁹ Ako ti ovlaštenici u roku od 8 dana ne podnesu optužni prijedlog s prijedlogom sudu da produlji primjenu mjere opreza ili ako nakon podnošenja takvog zahtjeva sud o mjeri ne odluči u daljnjem roku od tri dana, primijenjena mjera opreza prestaje (čl.130. st. 6. i 7. Prekršajnog zakona).

¹²⁰ Protiv rješenja kojim se određuje, produljava ili ukida mjera opreza stranke uvijek mogu izjaviti (nesuspendivnu) žalbu.

¹²¹ Prema Prekršajnom zakonu, krug obuhvaćenih osoba nešto je širi, a vjerojatni razlog tomu je noviji datum njegova donošenja koji je slijedio trend novije legislative. Osobe koje ZKP ne spominje označene su kurzivom radi lakšeg uočavanja.

¹²² Prema ZKP-u iznimka je slučaj kad se postupak vodi zbog djela počinjenog na štetu neke od tih osoba (čl. 90. st. 3.), dok Prekršajni zakon eksplicitno spominje prekršaje povezane s nasiljem u obitelji (čl. 130. st. 3.).

S obzirom na to da je riječ o posebno važnom objektu zaštite (fizički integritet, život i dostojanstvo žrtve te vrlo često i prava na dom), nužno je da se sud u prekršajnom postupku koristi svim instrumentima zaštite koje mu pruža Prekršajni zakon kao *lex generalis*. To se ne odnosi samo na odredbe o zadržavanju, već i na mjere opreza budući da su neke vrlo pogodne za slučajeve obiteljskog nasilja. Nije potrebno posebno isticati da bi određivanje mjere opreza zabrane okrivljeniku da posjećuje određena mjesta, primjerice obiteljske kuće, moglo spriječiti nasilje u obiteljima koje upravo za vrijeme trajanja prekršajnog postupka po ZZNO često poprima drastične razmjere.

Zabrana približavanja određenoj osobi i zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom može se primijeniti na napadnute, ali i ugrožene svjedoke/žrtve. Za sada se ona može zamijeniti drugom mjerom opreza, težom mjerom ili pritvorom, a bilo bi dobro propisati da sud, ako se osoba ne pridržava mjere opreza, može tražiti jamstvo.¹²³

b) Zaštitne mjere

Na zahtjev osobe izložene nasilju, policije ili *ex officio*, sud može počinitelju prekršaja nasilja u obitelji izreći sljedeće zaštitne mjere:

- a) zabranu približavanja žrtvi nasilja,
- b) zabranu uznemirivanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- c) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora,
- d) oduzimanje predmeta koji je namijenjen/uporabljen u počinjenju prekršaja,¹²⁴
- e) obvezni psihosocijalni tretman,¹²⁵
- f) obvezno liječenje od ovisnosti,¹²⁶
- g) osiguranje zaštite osobe izložene nasilju.

---

¹²³ Op. cit. (bilj. 5).

¹²⁴ Zaštitna mjera oduzimanja predmeta koji je namijenjen/uporabljen u počinjenju prekršaja primijenit će se kad postoji opasnost da će se određeni predmet ponovo uporabiti za počinjenje nasilja ili radi zaštite opće sigurnosti ili iz moralnih razloga (čl.15. ZZNO).

¹²⁵ Mjera obveznog psihosocijalnog tretmana može se izreći počinitelju nasilja u obitelji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja počinitelja ili ako postoji opasnost da bi počinitelj mogao ponovo počiniti nasilje u obitelji. Traje do prestanka razloga zbog kojeg je određena, a najdulje šest mjeseci (čl. 9. ZZNO). Način i mjesto provođenja tog tretmana propisani su Pravilnikom o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana te Standardima za provedbu psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji (NN 78/06). O izobrazbi kadra koji će provoditi tretman vidi na stranicama Društva za psihološku pomoć: www.dpp.nr

¹²⁶ Obvezno liječenje od ovisnosti može se naložiti osobi koja je počinila nasilje pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu ili opojnim drogama kad postoji opasnost da će zbog te ovisnosti ponoviti nasilje u obitelji. Minimalno trajanje te mjere je mjesec dana, a najduže dvije godine (čl. 14. ZZNO).

Minimalno trajanje zaštitne mjere je mjesec dana, a najduže dvije godine računajući od dana pravomoćnosti rješenja o prekršaju ili od dana prestanka izvršenja kazne zatvora, osim ako ZZNO nije odredio drukčije. Prekršajni je zakon dopustio da se neke zaštitne mjere mogu izreći kao samostalne sankcije, dakle bez novčane ili zatvorske kazne, a ZZNO je to pravilo iskoristio za prve četiri navedene mjere.

Pravilnikom o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su ZZNO-om stavljene u nadležnost policije¹²⁷ propisan je način provedbe triju prvonavedenih zaštitnih mjera, koje policijski službenici provode primjenom ovlasti određenih Zakonom o policiji¹²⁸ i Prekršajnim zakonom. Upravo su to i zaštitne mjere najviše specifične za zaštitu osobe izložene nasilju.

Ako se prije ili tijekom trajanja postupka prema okrivljeniku odredi mjera opreza koja po svojem sadržaju i svrsi odgovara zaštitnoj mjeri koja je odlukom o prekršaju primijenjena prema okrivljeniku, vrijeme trajanja mjere opreza uračunava se u vrijeme trajanja primijenjene zaštitne mjere.¹²⁹

Zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja može se izreći osobi koja je počinila obiteljsko nasilje ako postoji opasnost da bi to ponovo mogla učiniti. U rješenju kojim se određuje ta mjera sud mora odrediti mjesta ili područja te udaljenost ispod koje se počinitelj ne smije približiti žrtvi nasilja u obitelji.¹³⁰ Minimalno trajanje te mjere je mjesec, a najduže godinu dana, što vrijedi i za zaštitnu mjeru zabrane uznemirivanja ili uhođenja osobe izložene nasilju.¹³¹ Ako pogledamo Englesku ili SAD u kojima nalog o zabrani može biti produljen čak i trajno, nameće se zaključak da je trajanje tih mjera u nas prekratko.

Zaštitna mjera udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora može se izreći osobi koja je počinila obiteljsko nasilje prema članu obitelji s kojim živi u domu, ako postoji opasnost da bi bez provođenja te mjere počinitelj mogao ponovo počiniti nasilje. Osoba kojoj je mjera izrečena mora odmah napustiti dom uz pratnju policije. Minimalno trajanje te mjere je mjesec dana, a najduže tri mjeseca.¹³² Šteta što je u nas počinitelja moguće udaljiti tek nakon dovršenog postupka, dok u Njemačkoj i Austriji takvu mjeru može naložiti i policija po svom diskrecijskom pravu čim dođe na mjesto događaja. Očito je da su te zemlje poslušale preporuku Vijeća Europe¹³³

---

¹²⁷ Pravilnik je objavljen u NN br. 27/ 04. Donio ga je ministar unutarnjih poslova na temelju članka 21. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/ 03.) i članka 128. Zakona o policiji (NN 129/ 00.).

¹²⁸ NN br. 129/ 00.

¹²⁹ Čl. 130. st. 9. Prekršajnog zakona.

¹³⁰ Čl.10. ZZNO.

¹³¹ Čl.11. ZZNO.

¹³² Čl.12. ZZNO.

¹³³ Rec (2002) 5, par. 58b.

i konvencionalno zakonodavstvo, koje je tražilo od žrtve da napusti dom i nasilnika, zamijenile modernijom legislativom koja nalaže da, kad god je to moguće, žrtva ostane u stanu, a počinitelj nasilja napusti stan. Policijske snage trebale bi imati pravo da obiteljskog nasilnika odmah udalje iz stana, neovisno o vlasničkim odnosima ili prigovorima ukućana.

Počinitelj bez pratnje policije ne bi smio ući u stan kako bi uzeo stvari potrebne za život. Nije dovoljno što je ZZNO to omogućio tek po dovršenju prekršajnog postupka u obliku zaštitne mjere.¹³⁴ Nedostaje mjera opreza istovjetnog sadržaja.

3.3. Ovlaštenici na zaštitu od obiteljskog nasilja

Mjere opreza tijekom prekršajnog postupka sud izriče po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužitelja.

Glede zaštitnih mjera u prekršajnom postupku po službenoj dužnosti izriču se mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i mjera oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja. Izricanje ostalih mjera može pored policije zahtijevati i osoba izložena nasilju ako je u određenom odnosu s osobom protiv koje traži zaštitu. Riječ je o članovima obitelji koje prema ZZNO zakonu čine:

- *muž i žena u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici,*
- *srodnici po krvi u ravnoj lozi bez ograničenja,*
- *srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno s četvrtim stupnjem,*
- *srodnici po tazbini zaključno s drugim stupnjem,*
- *osobe koje su živjele zajedno u obiteljskoj ili izvanbračnoj zajednici i njihova djeca te*
- *osobe koje imaju zajedničku djecu,*
- *posvojitelj i posvojenik, skrbnik i šticećenik.*

U kaznenom postupku mjere opreza izriču se po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka. I ovdje žrtva može zaštitu ostvarivati samo protiv člana svoje obitelji, što u smislu KZ-a jesu:¹³⁵

---

¹³⁴ Prema čl. 13. ZZNO, zaštitna mjera *osiguranja zaštite osobe izložene nasilju* može se izreći osobi izloženoj nasilju radi njezine fizičke zaštite i uzimanja osobnih isprava, odjeće, novca i drugih stvari koje su joj nužne u svakodnevnom životu iz doma. Ta mjera sadržava nalog policiji da osobu izloženu nasilju prati i štiti prilikom uzimanja njezinih stvari i izlaska iz doma, a trajanje te mjere određeno je trajanjem izvršenja sudskog naloga.

¹³⁵ Kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji specijalno je kazneno djelo (*delictum proprium*) koje ne može počinuti svatko, već samo osobe s posebnim svojstvom, konkretno članovi obitelji.

- *bračni i izvanbračni drug,*
- *bivši bračni i izvanbračni drug,*
- *rođak po krvi u ravnoj lozi,*
- *posvojitelj i posvojenik,*
- *rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno*
- *i srodnik po tazbini do drugoga stupnja zaključno,*
ako žive u zajedničkom kućanstvu.¹³⁶

Očito da definicije članova u obitelji u ovim zakonima nisu usklađene te ih je potrebno uskladiti. Bilo bi dobro brisati tekst KZ-a koji kao članove obitelji naznačuje samo one osobe koje *žive u zajedničkom kućanstvu* (jer je vrlo često nasilje između bivših bračnih ili izvanbračnih partnera koji više ne žive u zajedničkom kućanstvu) te uopće proširiti krug osoba koje se smatraju članovima obitelji.

Za razliku od KZ-a, može se reći da je ZZNO na tragu moderne legislative jer, poput Engleske i SAD, u članove obitelji uključuje i osobe koje imaju zajedničku djecu, skrbnike i štíćenike te zajedničku djecu parova koji su živjeli u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici. S nomotehničkog stajališta nije potrebno posebno naglašavati djecu kao subjekte zaštite jer su ona srodnici po krvi u ravnoj lozi koji su spomenuti u obje definicije obitelji. Zamjerka ovdje predloženim definicijama obitelji odnosi se i na to što isključuju sankcioniranje nasilja koje se događa unutar intimnih veza, primjerice u odnosu djevojke i momka, a praksa je pokazala da je i ta vrsta nasilja učestala u našem društvu.

U Njemačkoj mjere zaštite sud može odrediti ne samo izvan(bračnim) supružnicima već i osobama koje nemaju zajedničko domaćinstvo (primjerice nasilnom susjedu), dok u Austriji od 2004. godine međusobni odnos osoba koje žive u zajedničkom kućanstvu više nije presudan da bi ugrožena osoba mogla tražiti zaštitu prema tom zakonu, tako da tu zaštitu može potražiti i podstanar protiv nasilnog najmodavca.

Posebno se postavlja pitanje treba li se ZZNO odnositi samo na članove obitelji ili i na sve osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu, a koje ne moraju u smislu ZZNO-a biti članovi obitelji, tj. treba li nam zakon koji se bavi nasiljem u obitelji ili zakon koji se bavi domaćinskim/kućanskim nasiljem. Da bismo odgovorili na to pitanje, važno je uočiti da se nacionalni dokumenti koji reguliraju tu materiju koriste terminom *obiteljsko nasilje*, premda se recentni međunarodni dokumenti koriste pojmom *domaćeg nasilja* kako se definicijom ne bi isključile osobe koje ne spadaju u definiciju obitelji.¹³⁷

---

¹³⁶ S obzirom na to da je u KZ 2000. godine unesena nova inkriminacija nasilničkog ponašanja u obitelji, propisana je i definicija članova obitelji koje u KZ-u prije nije bilo (čl. 89. st. 30.).

¹³⁷ O tome detaljnije vidi: Hrvatska nacionalna studija, str. 85, <http://ekviva.net>

3.4. Posljedice kršenja procesnopravnih mjera

Osoba koja ne postupa prema izrečenoj zaštitnoj mjeri bit će kažnjena za prekršaj novčanom kaznom u minimalnom iznosu od 3.000,00 kuna ili kaznom zatvora od najmanje 40 dana. Kaznu izriče sud pisanim rješenjem protiv kojeg stranke imaju pravo (nesuspendivne) žalbe u roku od tri dana.¹³⁸

U rješenju kojim sud nalaže provođenje neke mjere opreza okrivljenik mora biti upozoren da će se u slučaju nepridržavanja mjere ona zamijeniti drugom mjerom opreza, težom mjerom ili pritvorom. Zaključak da bi i u našoj zemlji također bilo nužno propisati da je nepridržavanje tih mjera zaštite kazneno odnosno prekršajno djelo nameće se iz rješenja susjednih zemalja koja su daleko stroža.

Naime, u Njemačkoj, osim što žrtva tijekom cijelog vremena važenja nekog naloga (primjerice kojim se nasilnik udaljava iz stana) može više puta tražiti njegovo izvršenje, i to neposredno od sudskog izvršitelja, ona i dalje može tražiti određivanje novčane kazne odnosno disciplinskog pritvora za prekršitelja. Nepoštovanje te u biti civilne mjere smatra se kaznenim djelom kažnjivim kaznom do jedne godine zatvora ili novčanom kaznom.

S druge strane, u Engleskoj je npr. kršenje civilne zabrane uznemirivanja 1.7.2007. proglašeno kaznenim djelom koje se kažnjava novčanom kaznom ili kaznom zatvora do čak pet godina.

4. ZAKLJUČAK

Analiza zakonskih rješenja u RH i komparacija s onima u četiri druge države pokazuje da je zaštita žrtava obiteljskog nasilja u nas nedostatna i prilično problematična. Stoga se u zaključku ukratko iznose sporne zakonske odredbe uz istodobno naglašavanje onih stranih rješenja koja su se pokazala učinkovitijima u zaštiti žrtava i koje bi trebalo prihvatiti uz neke eventualne modifikacije.

1. Prije svega u ZZNO-u i KZ-u potrebno je uskladiti definicije i uopće proširiti krug osoba koje se smatraju članovima obitelji kako bi mogle ostvarivati zaštitu prema tim zakonima. Treba brisati tekst KZ-a koji kao članove obitelji naznačuje samo one osobe koje *žive u zajedničkom kućanstvu* jer je vrlo često nasilje između bivših (izvan)bračnih partnera koji u takvom kućanstvu više ne žive. Iako za ZZNO možemo reći da je na tragu moderne legislative kad, slično Engleskoj i SAD, u članove obitelji uključuje i osobe koje imaju zajedničku djecu, skrbnike i štíćenike te zajedničku djecu parova koji su živjeli

---

¹³⁸ Čl. 20. ZZNO.

u (izvan)bračnoj zajednici, u Njemačkoj i Austriji taj je krug osoba znatno širi. U Njemačkoj mjere zaštite sud može odrediti ne samo izvan(bračnim) supružnicima već i osobama koje nemaju zajedničko domaćinstvo (primjerice nasilnom susjedu), dok u Austriji od 2004. godine međusobni odnos osoba koje žive u zajedničkom kućanstvu više nije presudan da bi ugrožena osoba mogla tražiti zaštitu prema zakonu koji štiti od nasilja u obitelji, tako da zaštitu može potražiti i podstanar protiv nasilnog najmodavca.

2. Zaštitni mehanizmi koji postoje po sadašnjem zakonodavstvu ili prijedlozima izmjena zakona su neprimjereni. Bez pokretanja kaznenog ili prekršajnog postupka u zaštiti žrtava obiteljskog nasilja ne može se učiniti gotovo ništa osim što policija jedino može zadržati počinitelja, i to najduže do 24 sata (osnovana sumnja da je osoba počinila kazneno djelo) odnosno do 12 sati (osnovana sumnja da je osoba počinila prekršaj). Mjere koje se mogu primijeniti tijekom kaznenog odnosno prekršajnog postupka isto su tako oskudne. Naime, iako treba pohvaliti donošenje posebnog zakona koji se bavi isključivo tom problematikom, provedba ZZNO-a u praksi pokazala se problematičnom, posebno u smislu zaštite žrtve tijekom trajanja postupka i perioda od završetka postupka do izdržavanja kazne. S obzirom na to da je riječ o posebno važnom objektu zaštite (fizički integritet, život i dostojanstvo žene te vrlo često i prava na dom), nužno je da se sud u postupku koristi svim instrumentima zaštite koje mu pruža Prekršajni zakon kao *lex generalis*. U prvom redu to se odnosi na odredbe o zadržavanju i na mjere opreza. Naime, prema Prekršajnom zakonu, u slučajevima nasilja u obitelji sud može odrediti zadržavanje ne samo do okončanja postupka već i do izdržavanja kazne, čime se sprječava povratak zlostavljača u obitelj nedugo nakon zlostavljanja i njegovo osvećivanje ili ponavljanje djela. Određivanje neke od mjera opreza (primjerice zabrane okrivljeniku da posjećuje određena mjesta ili približavanja određenoj osobi ili uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom) moglo bi spriječiti nasilje u obiteljima koje upravo za vrijeme trajanja prekršajnog postupka često poprima drastične razmjere. Krucijalni je nedostatak mjera opreza u Prekršajnom zakonu što su navedene kao *numerus clausus* i nije ostavljena mogućnost zakonodavcu da u drugim propisima predvidi nove odnosno drugačije mjere opreza, iako je praksa pokazala da bi za slučajeve obiteljskog nasilja bilo dobro da zakon uvede (ili barem dopusti sucima da kreiraju) i druge mjere. Prvenstveno bi ZZNO-om trebalo propisati privremeno udaljenje počinitelja nasilja iz stana (kao mjeru opreza) uz njegovo pravo da uz pratnju policije iz stana uzme stvari nužne za svakodnevne potrebe. I ne samo sud, već bi i naša policija, poput njemačke i austrijske, trebala moći po svojoj diskrecijskoj ovlasti udaljiti zlostavljača na temelju upravnog naloga koji naknadno treba potvrditi sudskom odlukom te dodatno na mjestu događaja i narediti i zabranu kontakta i približavanja žrtvi. S obzirom na to da je ovdje riječ o ograničavanju temeljnih ljudskih sloboda

i prava od policije, zabrana bi trebala trajati najdulje osam dana, a ako žrtva pokrene postupak (prekršajni ili kazneni), zabrana bi se trebala moći produžiti za vrijeme trajanja tog postupka. Ako je nužno za zaštitu žrtve, udaljavanje bi trebalo biti moguće neovisno o vlasničkim odnosima i prigovorima, o čemu sudovi trebaju odlučiti po uzoru na Englesku i SAD kojima za to služi test *balance of harm*.

3. U okviru kaznenog i prekršajnog postupka trebalo bi propisati da mjere opreza kojima se zabranjuje približavanje žrtvi, uznemirivanje i uhođenje žrtve, posjećivanje određenih mjesta, udaljenje iz stana odnosno gubljenje prava stanovanja te zabranjuje nošenje i posjedovanje vatrenog oružja može odrediti sud, ne samo po službenoj dužnosti već i na zahtjev same žrtve odnosno državnog odvjetnika, i to za vrijeme trajanja cijelog postupka.

Te mjere zaštite mogu se propisati u okviru Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Prekršajnog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o policiji i/ili se može donijeti poseban zakon kojim bi se regulirale mjere zaštite žrtava nasilja u obitelji kako je to učinjeno u Njemačkoj. U tom slučaju moglo bi se propisati da o mjerama odlučuju obiteljski sudovi i one bi se mogle provoditi neovisno o pokretanju prekršajnog ili kaznenog postupka.

4. S obzirom na to da po okončanju kaznenog postupka nisu predviđeni nikakvi zaštitni mehanizmi, bilo bi uputno i u Kaznenom zakonu propisati mogućnost izricanja određenih zabrana (zabrane približavanja žrtvi, zabrane uznemirivanja i uhođenja, udaljenje iz stana odnosno gubljenje prava stanovanja, zabrane posjećivanja određenih mjesta, zabrane nošenja i posjedovanja vatrenog oružja) kao sigurnosnih mjera ili posebnu vrstu sankcije koja bi se mogla izreći uz druge sankcije počiniteljima kaznenih djela nasilja u obitelji.

U prekršajnom postupku mogu se izreći različite zaštitne mjere kao sankcije u najdužem trajanju do dvije godine zatvora. Glavna primjedba glede zaštitnih mjera tiče se nespremnosti sudova da ih primijene prije donošenja presude za nasilje u obitelji. Naime, zaštitne mjere u ZZNO-u imaju karakter sankcije, što nužno povlači primjenu načela krivnje definiranog u članku 4. Prekršajnog zakona: *nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajna sankcija ako nije kriv za počinjeni prekršaj*. S druge strane, Prekršajni zakon je dopustio da se neke zaštitne mjere mogu izreći kao samostalne sankcije, dakle bez novčane ili zatvorske kazne, a ZZNO je to pravilo iskoristio za zabranu približavanja žrtvi nasilja, zabranu uznemirivanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora te oduzimanje predmeta koji je namijenjen/uporabljjen u počinjenju prekršaja. Potonje mnogi tumače kao osnovu za izricanje zaštitne mjere tijekom prekršajnog postupka ili izvan njega, no ostaje činjenica da je sud u pravu kad ne izriče primjenu zaštitne mjere prije utvrđenja krivnje, jer bi u suprotnom svaka takva odluka bila podložna pobijanju zbog bitnih povreda

postupka, odnosno načela krivnje kao jednog od najvažnijih brana osnovnih ljudskih prava. Kako ovdje imamo klasičan sukob interesa zaštite sigurnosti žrtve i prava osumnjičenika, najbolje rješenje vidimo u primjeni zadržavanja (može se odrediti u trajanju do osam dana), ubrzanja postupka tako da maksimalno dozvoljeno vrijeme u pritvoru bude dovoljno za pravomoćnost presude te unapređenje ZZNO-a i Prekršajnog zakona na način da mjere koje su ovdje predviđene kao zaštitne mjere i koje imaju karakter sankcije budu ubuduće uvrštene u mjere opreza koje se mogu primijeniti i za vrijeme trajanja postupka. Za sada ZZNO ne propisuje mjere opreza zato što Prekršajni zakon ostavlja to isključivo u svojoj domeni. Potrebno je također odrediti uvjete pod kojima se može tražiti izmjena ili ukidanje zaštitnih mjera, njihovo trajanje te mogu li se ponovo izreći i na koji rok. Prijeko je potrebno predvidjeti da se tijekom postupka, u kojem se odlučuje o uvođenju zaštitne mjere, može donijeti privremena zaštitna mjera ako postoji neposredna opasnost za život, zdravlje ili slobodu žrtve ili njoj bliske osobe. Pri tome nam kao model može poslužiti zakonodavstvo SAD koje osim privremenih poznaje i hitne zaštitne mjere. Uz predložene, zaštitne bi mjere mogle obuhvatiti i dodjelu privremenog skrbištva, određivanje privremenog uzdržavanja, privremeno ograničavanje raspolaganja imovinom ili druge mjere koje se sudu čine primjerenima odnosno lista zaštitnih mjera ne bi smjela biti zatvorena.

Budući da Prekršajni zakon ne predviđa zabranu uznemirivanja ili uhođenja osobe izložene nasilju te udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora, do uvođenja (tih) mjera opreza koje su nužne za učinkovitu borbu protiv nasilja u obitelji postoji više načina na koje se ta situacija može razriješiti. Tako se, primjerice:

- treba izmijeniti Prekršajni zakon, i to tako da se u čl. 130., na sličan način kao što je to učinjeno u njegovu čl. 50. st. 2. kod zaštitnih mjera, propiše da zakonom mogu biti propisane i druge vrste mjera osiguranja koje prema trajanju i svrsi moraju biti usklađene s odredbama Prekršajnog zakona. Tada bi se izmjenama ZZNO-a mogle uvesti one mjere opreza koje su pogodne u prevenciji nasilja u obitelji;
- ili se Prekršajni zakon može tako izmijeniti da se u čl. 130. uvrste mjere opreza koje su pogodne za slučajeve nasilja u obitelji (zabranu uznemirivanja ili uhođenja osobe izložene nasilju; udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora);
- ili se može krenuti od tumačenja da je dopušteno sve što nije zabranjeno, pa bi zakonodavac, budući da Prekršajni zakon nigdje ne zabranjuje stvaranje novih mjera opreza, mogao uvesti nove mjere opreza u ZZNO i bez bilo kakvih promjena Prekršajnog zakona.

5. Ne samo da bi listu mjera opreza pogodnih za obiteljsko nasilje trebalo što prije dopuniti, bilo bi nužno propisati kako je nepridržavanje tih mjera kazneno odnosno prekršajno djelo. Naime, nepostupanje prema izrečenoj zaštitnoj mjeri

u Republici Hrvatskoj smatra se prekršajem za koji je zapriječena novčana kazna u minimalnom iznosu od 3.000,00 kuna ili kazna zatvora od najmanje 40 dana, dok će se mjera opreza u slučaju okrivljenikova nepridržavanja zamijeniti drugom mjerom opreza, težom mjerom ili pritvorom.

Rješenja komparativnih zemalja daleko su stroža. Tako, primjerice, u Njemačkoj žrtva tijekom cijelog vremena važenja neke mjere može više puta tražiti njezino izvršenje, ali i određivanje novčane kazne odnosno disciplinskog pritvora za prekršitelja. Osim toga, nepoštovanje te u biti civilne mjere smatra se kaznenim djelom (kažnjivim kaznom zatvora do jedne godine ili novčanom kaznom). U Engleskoj je kršenje civilne zabrane uznemirivanja nakon 1.7.2007. također proglašeno kaznenim djelom kažnjivim novčano ili kaznom zatvora do čak pet godina.

LITERATURA

Propisi

1. Das Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie (GeSchG) 1997., dostupno na www.aeof.at/gesetz/index.htm
2. Das Sicherheitspolizeigesetz, BGBl, Nr. 566/1991. te njegove izmjene u BGBl, Nr. 201/1996., dostupno na www.aeof.at/gesetz/index.htm
3. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) od 4.11.1950. s protokolima 1., 2., 4., 6., 7., 11., 12. i 13., NN MU br. 6/ 1999. - proč. tekst., 8/ 1999.- ispravak i NN MU br. 14/ 2002.
4. Family Law Act 1996., dostupno na www.opsi.gov.uk
5. Gesetz zur Verbesserung des zivilgerichtlichen Schutzes bei Gewalttaten und Nachstellungen sowie zur Erleichterung der Überlassung der Ehewohnung bei Trennung (BGBl. I 2001. S.3513), dostupno na www.famrz.de
6. Kazneni zakon, NN br. 110/ 1997. (uključujući Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN br. 129/ 2000., 51/ 2001., 111/ 2003., 105/ 2004., 71/ 2006. te Ispravak Kaznenog zakona, NN br. 27/ 1998. i Ispravak Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN br. 84/ 2005).
7. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, dostupno na www.prs.hr
8. Prekršajni zakon, NN br. 107/ 2007.
9. Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji stavljene u nadležnost policije, NN br. 27/ 2004.
10. Protection from Harassment Act (PHA) iz 1997. godine, dostupno na www.endthefear.co.uk
11. Preporuka Vijeća Europe o zaštiti žena od nasilja, Rec (2002) 5.
12. The Crime and Victim Act 2004, dostupno na www.endthefear.co.uk
13. The Violence Against Women Act, VAWA, iz 1994., s izmjenama iz 1996., dostupno na www.ndvh.org
14. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN br. 116/ 2003.
15. Zakon o policiji NN br. 129/ 2000.
16. Zakon o kaznenom postupku, NN br. 110/ 1997., 27/ 1998., 58/ 1999., 112/ 1999., 58/ 2002., 143/ 2002. i 62/ 2003. – pročišćeni tekst

Knjige i članci

1. Analiza prekršajnog i kaznenog zakonodavstva s prijedlozima izmjena, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2005., dostupno na www.mobms.hr
2. Dundović, Darko. Ubojstva intimnih partnera, Kazneno-kriminalistička biblioteka Vladimir Bayer, MUP RH, Zagreb, 2007.
3. Frommel, Monika. Zahne zeigen: Unter welchen Bedingungen funktioniert ein zivilrechtlicher Rechtsschutz gegen häusliche Gewalt, *Bewahrungshilfe-Soziales, Strafrecht, Kriminalpolitik*, 49 (2), str. 164-171.
4. Frommel, Monika. Fußangeln auf dem Weg zu einer verbesserten Prævention gegen häusliche Gewalt, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, 34 (7), str. 287-291.
5. Hrvatska nacionalna studija, dostupno na www.ekviva.net
6. Häusliche Gewalt, Informationen über das polizeiliche Einschreiten, Bayerische Staatsministerium des Innern
7. Krapac, Davor. Kazneno procesno pravo, prva knjiga: Institucije, Narodne novine d.d., Zagreb, 2003.
8. Kury, H. i Smartt, U. Domestic Violence: Recent Developments in German and English Legislation and Law Enforcement, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 14/4, 382-407, 2006.
9. Mehr Schutz bei häuslicher Gewalt, Informationen zum Gewaltschutzgesetz, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Bundesministerium der Justiz, dostupno na www.bundesrecht.juris.de
10. Snider, Lauren. Towards Safer Societies; Punishment, Masculinities and Violence Against Woman, *British Journal of Criminology*, 38, No. 1, 1-39, ISTD: The Centre for Crime and Justice Studies, 1998.
11. Stadler, Manuela. Die Stellung des Verbrecheropfers im österreichischen Strafprozess, Linz, 2006.
12. Voß, Hans-Georg W. Professioneller Umgang der Polizei mit Opfern und Zeugen, Luchterhand, Neuwied, 2001.

Internetske adrese

1. www.aof.at/gesetz/index.htm
2. www.allein-erziehend.net
3. www.bundesrecht.juris.de
4. www.bardaglea.org.uk
5. www.bbc.co.uk
6. www.compactlaw.co.uk
7. www.childandchild.co.uk
8. www.childrenslegalcentre.com
9. www.dijete.hr
10. www.dpp.nr
11. www.ekviva.net
12. www.endefear.co.uk
13. www.famrz.de
14. www.familie.sachsen.de/
15. <http://criminal.lawyers.com>
16. <http://hrcak.srce.hr/file 3117>

17. <http://de.wikipedia.org/>
18. <http://findarticles.com>
19. <http://family.findlaw.com>
20. <http://familylaw.freeadvice.com>
21. <http://www.doj.stste.wi.us/>
22. <http://www.wien.gv.at/>
23. www.gewaltenschutzgesetz.de/
24. www.interventionsstelle-heidelberg.de/pdf/Platzverweis_BroschuereLand_2004.pdf
25. www.kummerbox.ch
26. www.kirwansolicitors.co.uk
27. www1.karlsruhe.de/
28. www.legal-zone.co.uk
29. www.legal-dictionary.thefreedictionary.com
30. www.larcc.org
31. www.ndvh.org
32. www.mensadvice.org.uk
33. www.mobms.hr
34. www.opsi.gov.uk
35. www.prs.hr
36. www.polizei-baratung.de
37. www.stmi.bayern.de
38. www.socialistgroup.eu
39. www.voc.sa.go.au
40. www.womenslaw.org
41. www.womensaid.org.uk
42. www.welshwomensaid.org

Summary

PROCEDURAL LAW MEASURES AGAINST PERPETRATORS OF DOMESTIC VIOLENCE

In this paper, the author analyses the legal solutions in the Republic of Croatia and in another four countries regulating the measures of procedural law applied against perpetrators of domestic violence. Her analysis shows that victims of domestic violence are insufficiently protected in Croatia. She proposes that the circle of persons regarded as family members be extended, and that the text in the Criminal Code which defines as family members only persons who live in the same household be deleted, since violence often occurs between former spouses or common-law spouses who no longer live in such a household.

In establishing that the security mechanisms that exist in the current legislation or in the proposals of amendments to laws are inadequate, and that the implementation of the Act on Protection from Domestic Violence has been problematic, especially in terms of protecting the victim during the proceedings and in the period from the completion of proceedings to the execution of the sentence, the author considers as a crucial deficiency of precautionary measures in the Misdemeanour Act the fact that these measures are given as a closed list leaving no opportunity for the legislator to foresee new, or different, precautionary measures through new regulations. The Act on Protection from Domestic Violence should prescribe the temporary

removal of the perpetrator of violence from the apartment (as a precautionary measure) while allowing him to take the necessary items for everyday use from the apartment escorted by the police. Not only the court, but also the Croatian police, just like the German and Austrian police, should hold the powers to remove the abuser from the scene of the event on the basis of an administrative order (which must subsequently be confirmed by a court ruling) and to prohibit any contact with and approach to the victim. Since this represents a restriction of fundamental human rights and freedoms by the police, such a prohibition should be valid up to a maximum of eight days, and if the victim brings charges (misdemeanour or criminal), it must be possible to extend the restraining order for the duration of the proceedings. If this is necessary to protect the victim, removal should be possible regardless of ownership relations and objections. The Croatian courts should decide if such a necessity exists through a balance of the harm test, as is the case in the UK and USA.

The author is concerned that no security mechanisms are envisaged after the completion of criminal proceedings. It would consequently be advisable to prescribe in the Criminal Code the possibility of issuing particular prohibitions (the prohibition of approaching the victim, the prohibition of harassment and stalking, removal from the apartment or loss of housing rights, the prohibition of visiting specific places, the prohibition of carrying and holding firearms) as security measures, or a special type of sanction which could be imposed in addition to other sanctions on perpetrators of the criminal offence of domestic violence.

As far as security measures in misdemeanour law are concerned, the author notes that Croatian misdemeanour courts are not prepared to implement them before the judgement for domestic violence is rendered. Namely, security measures in the Act on Protection from Domestic Violence have the character of sanctions which necessarily raises the application of the culpability principle defined in Article 4 of the Misdemeanour Act: *no one shall be punished, and no other misdemeanour sanction shall be applied against him, unless the perpetrator is found culpable of the committed misdemeanour offence*. On the other hand, the Misdemeanour Act has allowed some security measures to be imposed as self-standing sanctions, in other words, without being accompanied by a fine or imprisonment. The Act on Protection from Domestic Violence has exploited this rule to prohibit any access to the victim of violence, to prohibit the harassment or stalking of the person exposed to violence, to remove the perpetrator from the apartment, house or another housing facility, and to confiscate objects intended/used to commit the misdemeanour offence. This is interpreted by misdemeanour courts as a ground for implementing a security measure before the establishment of guilt, because if this were not the case, such a decision would be subject to being challenged for serious infringements of proceedings, or on account of the culpability principle as one of the most important protections of fundamental human rights.

Finally, after providing some further *de lege ferenda* proposals related to the Misdemeanour Act, the author concludes that non compliance with security measures should be prescribed as a criminal, and not only as a misdemeanour, offence, as is foreseen for specific situations in German and English law.

